

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Студента Коровко Анастасії Анатоліївни

академічної групи 281м-22з-3 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері культури»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Гончарук Н.Т.			
розділів:				

Рецензент:				
------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Вишнеvsька О.В.			
-----------------	-----------------	--	--	--

Дніпро
2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

державного управління

і місцевого самоврядування

(повна назва)

Чикаренко І.А.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«22» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістра

Студенту Коровко А.А. академічної групи 281М-22з-3 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

за освітньою програмою Публічне управління та адміністрування

на тему «Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері культури»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 15 вересня 2023 р. № 1113

Розділ	Зміст	Термін виконання
1. Теоретичні засади управлінської діяльності органів місцевого самоврядування в сфері культури	1.1. Поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень в сфері культури 1.2. Основні законодавчі акти, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури	15.10.2023
2. Дослідження сучасного стану розвитку сфери культури в Україні	2.1. Загальний стан розвитку сфери культури в Україні 2.2. Аналіз реалізації повноважень Криворізькою міською радою в сфері культури	12.11.2023
3. Перспективи розширення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури	3.1. Закордонний досвід муніципального управління сферою культури 3.2. Підходи до вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні	03.12.2023

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Гончарук Н.Т.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 22 вересня 2023 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 04 грудня 2023 р.

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Коровко А.А.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи магістра на тему «Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері культури».

83 стор., 9 рис, 4 табл., 79 джерел.

КУЛЬТУРНА СФЕРА, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ПОВНОВАЖЕННЯ, КОМПЕТЕНЦІЇ, ПОСАДОВІ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері місцевого самоврядування в Україні.

Предмет дослідження – особливості повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури.

Мета дослідження – визначення теоретичних та практичних засад реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури та обґрунтування напрямів їх розвитку.

У першому розділі розкриті теоретичні засади управлінської діяльності органів місцевого самоврядування в сфері культури, визначено поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень в сфері культури, розкриті основні законодавчі акти, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури. Другий розділ присвячено дослідженню сучасного стану розвитку сфери культури в Україні. Проведено дослідження стану розвитку сфери культури в Україні та проаналізовано стан реалізації повноважень Криворізької міської ради в сфері культури. У третьому розділі визначаються перспективи розширення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури, вивчається закордонний досвід муніципального управління сферою культури, а також визначаються напрями щодо вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні.

Сфера практичного застосування результатів роботи – органи місцевого самоврядування під час реалізації повноважень в сфері культури.

ABSTRACT

Explanatory note of the master's degree qualification thesis on the topic «Powers of local self-government bodies in the field of culture».

83 pages, 9 figures, 4 tables, 79 sources.

CULTURAL SPHERE, LOCAL GOVERNMENT, TERRITORIAL COMMUNITY, LOCAL GOVERNMENT BODIES, AUTHORITIES, COMPETENCES, LOCAL GOVERNMENT OFFICIALS.

Object of research – public relations in the field of local self-government in Ukraine.

Subject of research – peculiarities of the powers of local self-government bodies in the field of culture.

The purpose of research – determination of the theoretical and practical foundations of the implementation of the powers of local self-government bodies in the field of culture and justification of their development directions

In the first chapter, the theoretical principles of the administrative activities of local self-government bodies in the field of culture are revealed, the concept of local self-government bodies and their powers in the field of culture is defined, and the main legislative acts regulating the powers of local self-government bodies in the field of culture are revealed. The second chapter is devoted to the study of the current state of development of the sphere of culture in Ukraine. A study of the state of development of the sphere of culture in Ukraine was conducted and the state of implementation of the powers of the Kryvyi Rih City Council in the sphere of culture was analyzed. The third section defines the prospects for expanding the powers of local self-government bodies in the field of culture.

The field of practical application of the work results is local self-government bodies during the implementation of powers in the field of culture.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ	8
1.1. Поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень у сфері культури	8
1.2. Основні законодавчі акти, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури	22
РОЗДІЛ 2	
ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ	26
2.1. Загальний стан розвитку сфери культури в Україні	26
2.2. Аналіз реалізації повноважень Криворізькою міською радою в сфері культури	40
РОЗДІЛ 3	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ	55
3.1. Закордонний досвід муніципального управління сферою культури.....	55
3.2. Напрями вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні	66
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Один із важливих аспектів функціонування держави – це організація діяльності органів місцевого самоврядування таким чином, щоб на належному рівні здійснювати реалізацію та виконання законів, публічне адміністрування в різних сферах суспільного життя, а також забезпечувати реалізацію прав і свобод людини та громадянина.

Орган місцевого самоврядування як носій публічної влади наділений визначеним колом повноважень та компетенції у різних сферах. Дані повноваження мають різну природу – одні обумовлені метою створення даного суб'єкта і є власними, а інші є правонаділяючими від інших органів, тобто делегованими. Виконання власних чи делегованих повноважень створює для органів місцевого самоврядування особливості в їх функціонуванні: різні умови підконтрольності та підзвітності; розширення сфери діяльності та меж дії. Таким чином, наявність видів повноважень органів місцевого самоврядування визначають особливості виконання ними завдань та функцій.

Однією із сфер реалізації владних повноважень органів місцевого самоврядування є сфера культури. Роль культури в суспільстві досить вагома. Культурний розвиток суспільства відіграє чи не ключову роль у забезпеченні життєдіяльності громадян, забезпечує його цілісність, сприяє патріотизму, впливає на всі сфери суспільного життя, на економічні процеси, добробут людей. Особливо проблема культурного розвитку актуалізується в умовах війни. Знання історії, культури, традицій – є запорукою стійкості народу і майбутньої Перемоги України. Розвиток культури забезпечує конкурентоспроможність та привабливість як країни загалом, так і територіальних громад, зокрема. Також, національна культура слугує своєрідною візитною карткою Української Держави у міжнародному співтоваристві. Сьогодні вона розглядається як інструмент побудови здорового суспільства, елемент розвитку громадянського суспільства, сегмент регіонального розвитку та туристичних інновацій. Культурі під силу

вирішувати питання економічного зростання і проблеми зайнятості населення. Між тим переважна частина інфраструктури культури перебуває у власності місцевих рад. Саме тому особливого значення набуває питання про роль та значення діяльності органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації політики у сфері культури. Оскільки органи місцевого самоврядування як представники територіальних громад відіграють важливу роль у розвитку культурної сфери.

Економічні, правові та організаційні аспекти управління сферою культури на різних рівнях є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, можна виділити праці таких авторів: С. І. Бабицька, В.А. Довженко, О. В. Єрьоміна, І. Г. Ігнатченко, В. В. Омельчук, Г. В. Пінковська та ін. Протягом останніх років внутрішні проблеми (низький рівень та неефективність використання фінансових ресурсів, корупція) та зовнішні виклики (децентралізація, пандемія COVID-19, зниження рівня доходів) у сфері культури зумовили необхідність пошуку нових підходів до публічного управління цією галуззю на місцевому рівні. Тому виникла необхідність проведення дослідження питань щодо повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері місцевого самоврядування в Україні.

Предмет дослідження – особливості повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури.

Метою магістерської роботи є визначення теоретичних та практичних засад реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури та обґрунтування напрямів їх розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- визначити поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень у сфері культури;
- дослідити основні законодавчі акти, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури;

- вивчити загальний стан розвитку сфери культури в Україні;
- провести аналіз реалізації повноважень Криворізькою міською радою в сфері культури;
- дослідити закордонний досвід муніципального управління сферою культури;
- запропонувати напрями вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні.

В процесі вирішення поставлених задач застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: метод систематизації, порівняння, системного аналізу, економіко-статистичний метод.

Основною емпіричною базою для написання цієї роботи стали норми чинних нормативно-правових актів, які визначають повноваження та компетенцію місцевого самоврядування та механізм їх реалізації. Насамперед це норми Конституції, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про правовий режим воєнного стану», «Про культуру» та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні узагальнення, висновки та пропозиції є певним внеском до теорії і практики муніципального управління та адміністрування в сфері культури.

Робота має таку структуру: вступ, три розділи, висновки, загальний обсяг роботи складає 83 сторінок. Список використаної літератури складається із 79 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

1.1. Поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень у сфері культури

Сьогодні вся Україна опинилась в ситуації, коли обставини можуть змінитись щохвилини і потрібно бути готовим до найбільш кризових умов роботи. Війна змінила всі правила та норми, поставила перед нами нові виклики та спровокувала цілий ряд криз, які серйозно ускладнюють функціонування держави. І не в останню чергу це стосується органів місцевого самоврядування на які покладена відповідальність з забезпечення потреб населення громад.

Перш за все, ми маємо розуміти вихідні умови функціонування місцевого самоврядування нашої країни до війни. Система місцевого самоврядування України є поняттям складним і комплексним, воно включає в себе цілий ряд елементів. Під терміном «система місцевого самоврядування» ми розуміємо сукупність форм здійснення і власне суб'єктів місцевого самоврядування через які реалізуються повноваження і функції територіальних громад. Таке визначення закріплене в ратифікованій Україною Європейській Хартії місцевого самоврядування [29].

Ця система є обширною та включає в себе цілий ряд елементів: територіальні громади, ради (сільську, селищну, міську), голови цих рад (сільського, селищного, міського), виконавчі органи цих рад (сільської, селищної, міської), районні та обласні ради (створені для представлення спільних інтересів декількох територіальних громад сіл, селищ, міст), районні ради міст з районним поділом та органи самоорганізації населення. З 2014 і по нинішній день місцеве самоврядування трансформується в рамках реформи децентралізації влади в Україні.

Децентралізація – «процес передачі владних повноважень і бюджетних надходжень від центральних органів державної влади до органів місцевого самоврядування» [74]. Ця реформа покликана налагодити безперервну та ефективну комунікацію між владою та громадою, наблизити їх одне до одного та залучити жителів громади до безпосереднього управління державними справами, створивши нову децентралізовану національну модель місцевого самоврядування. Це можливо за рахунок передачі на місця більшої кількості владних повноважень та достатніх ресурсів для їх реалізації. З визначеної вище мети децентралізації, випливає, що основою для її впровадження має стати сильна та ефективна система місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування визначається Статтею 140 Конституції України як «право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [35].

Децентралізація допомогла об'єднати сільські, селищні і міські ради, створивши сильні територіальні громади з більшими ресурсами та, відповідно, здатністю до автономії. І, в умовах війни ця реформа дійсно проявила свої позитивні моменти, дозволивши населеним пунктам спільно справлятися з проблемами, які сьогодні постають як ніколи гостро: міграція населення, продовольче забезпечення, відновлення інфраструктури, тощо. Децентралізована система дозволяє в повному обсязі реалізувати інтереси населення через функції та повноваження місцевої влади. Крім того, місцеві жителі цілий ряд проблем наразі здатні вирішити самостійно, не очікуючи розпоряджень від центральної влади, яка наразі повністю сконцентрована на протистоянні агресору. Що виправдовує загальну мету впровадження реформи: сприяння у підвищенні якості демократії шляхом посилення місцевого самоврядування [46].

Проте, коли в перші години широкомасштабної війни в Україні ввели воєнний стан і життя усіх українців одночасно змінилось, децентралізація

влади та досвід подолання криз під час пандемії COVID-19 дозволили зберегти на високому рівні діяльність державних і самоврядних інституцій.

Після вторгнення ворога було видано Указ Президента України, щодо створення рад оборони при обласних та Київській міській державній адміністрації, а також органах місцевого самоврядування. Першочерговим завданням стало забезпечення максимальної підтримки та сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. Окремо було регламентовано створення військово-цивільних адміністрацій на територіях де велися активні бої. Це дозволило місцевому самоврядуванню «перейти на воєнні рейки» та продовжити свою роботу [46].

Згідно з ч. 2 ст. 98 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи місцевого самоврядування і далі здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України. Військове командування разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування має забезпечити передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи й повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [72].

Тобто, як можна відзначити із вищезазначеного, місцеве самоврядування – це необхідний атрибут кожної демократичної держави сучасності. В свою чергу децентралізація дала змогу об'єднати сільські, селищні і міські ради та створити сильні територіальні громади, котрі розпоряджаються більшою кількістю ресурсів, а також наділені більшою здатністю до автономії. В умовах воєнного стану стало зрозуміло, що зазначена реформа справді позитивно вплинула на інститут місцевого самоврядування. Адже саме децентралізація дала змогу населеним пунктам згруповано справлятися з проблемами, які як ніколи гостро постають перед державою та суспільством в цілому.

Важливим компонентом конституційно-правового статусу місцевого самоврядування виступають притаманні йому функції. Муніципальна

діяльність територіальних громад у духовній сфері відбувається шляхом здійснення ними культурних функцій, які за своєю сутністю являють собою основні напрямки діяльності територіальних громад в різних галузях культури при вирішенні духовно-культурних питань місцевого значення [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України [35]. Це положення стосується будь-якої діяльності суб'єкта публічної адміністрації, включаючи реалізацію повноважень у будь-якій сфері.

Категорія «повноваження» є однією із найбільш дискусійних і разом з тим значущих у науці публічного управління. Насамперед, цю обставину можна пояснити самим характером державного управління та місцевого самоврядування.

Термін «повноваження» за своєю природою є категорією адміністративного права, має нормативний характер і використовується для визначення прав та обов'язків будь-якого органу або посадової особи [28].

Повноваження визначають межі будь-якої діяльності, рамки відповідальності, звітності, підконтрольності, формують єдину систему будь-якого органу. Завдяки повноваженням регулюються державно-правові, державно-управлінські суспільні відносини. Існування будь-якого органу, зокрема органу місцевого самоврядування, неможливе без наділення його владними повноваженнями [29].

На думку І. Ковтун і В. Фадєєва, «повноваження місцевого управління – це закріплені нормами муніципального права за населенням, виборними та іншими органами місцевого самоврядування права і обов'язки, необхідні для реалізації завдань і функцій місцевого самоврядування на території муніципальних утворень» [32]. Дослідники цього питання мають різні погляди стосовно сутності поняття «повноваження». В. Даль у своєму словнику визначав «повноваження», по-перше, як «можливість, право судити про когось,

або про щось, або кого»; по-друге, як «кому і що підсудне»; по-третє, як «законні, прямі, повні, визнані і повноправні права» [41].

У юридичній науці використовують термін «повноваження» для характеристики «сукупності прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій» [28].

Конституція, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші нормативно-правові акти наділяють органи місцевого самоврядування повноваженнями – правами та обов'язками, які випливають із завдань і функцій місцевого самоврядування на відповідній території.

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» поряд із терміном «повноваження» використовується й інший термін – «компетенція» [68], але не визначаються відмінні риси цих двох категорій.

Ю. Шемшученко вважає, що терміни «повноваження» та «компетенція» близькі за своїм значенням [79]. В. Авер'янов визначає компетенцію як «сукупність встановлених в офіційній – юридичній чи неюридичній – формі прав і обов'язків, тобто повноважень будь-якого органу або посадової особи, які визначають можливості цього органу або посадової особи приймати обов'язкові до виконання рішення, організувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності тощо» [28]. Тобто це визначення фактично ототожнює повноваження та компетенцію будь-яких органів, у тому числі й місцевого самоврядування.

Компетенція належить до такого інституту, в якому найбільш повно відображаються різноманітність і своєрідність змісту діяльності органів місцевого самоврядування, що характеризують їх роль і місце в системі місцевого самоврядування

В.Б. Авер'янов поняття компетенція визначає як необхідний засіб як формального опосередкування, так і фактичного здійснення функцій органу виконавчої влади» [28]. Г.В. Атаманчук визначає поняття «компетенція» як

сукупність функцій та повноважень по управлінню певними об'єктами (процесами), відношеннями, явищами, поведінкою і діяльністю людей є компетенцією [32]. А. П. Лелеченко зазначав, що «елементами компетенції органу виступають не самі функції як такі, а покладені на нього загальні право та обов'язок виконувати певні функції» [38] можна погодитися, що сам же комплекс тих чи інших повноважень, тобто наявність прав та обов'язків необхідна тільки для реалізації наданих функцій. С.Г. Серьогіна зазначає, що компетенція органу публічної влади окреслюється за допомоги максимально конкретних формулювань, які дозволяють дати цілком однозначну відповідь на питання: що має право і що повинен робити цей орган за кожним із доручених йому напрямків суспільного управління з метою цілеспрямованого впорядкування громадського життя, згідно з його стратегічними цілями і завданнями. Складові елементи компетенції дозволяють максимально чітко визначити правове положення конкретного органу як суб'єкта владних правовідносин. Державно-владним установленням компетенції чітко фіксуються обсяг і зміст діяльності того чи того суб'єкта. Одночасно проводиться розмежування його функцій з функціями інших суб'єктів, що співвідносяться з ним як за «вертикаллю», так і за «горизонталлю», іншими словами, закріплюється певний порядок розподілу всієї сукупності державних функцій [14].

Як зазначає І.Г. Ігнатченко, компетенція місцевого самоврядування у сфері культури – це встановлена нормами Конституції та законів України сукупність прав, обов'язків і предметів відання територіальної громади, органів і посадових осіб місцевого самоврядування, які забезпечують здійснення культурних функцій у межах певної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізацію завдань регіональної культурної політики [28].

Таким чином, компетенція є елементом поняття повноважень органів місцевого самоврядування. Головне щоб повноваженнями були наділені органи місцевого самоврядування, а відповідно, зміст компетенції буде визначатися обсягом даних повноважень.

Аналіз показує, що повноваження місцевого самоврядування можуть бути об'єднані у дві категорії: власні повноваження місцевого самоврядування та окремі державні повноваження, якими закон може наділяти органи місцевого самоврядування. Наділення окремими державними повноваженнями органів місцевого самоврядування може здійснюватися у двох формах: шляхом їх передачі або делегування. Причому незалежно від форми наділення державними повноваженнями органів місцевого самоврядування їх реалізація здійснюється під контролем держави і за умови забезпечення органів місцевого самоврядування необхідними для виконання цих функцій ресурсами [41].

В.Ф. Погорілко надає таке визначення терміну «делегування повноважень» – це тимчасова передача своїх повноважень одними органами державної влади іншим органам державної влади або органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям. Таким чином, В.Ф. Погорілко визначає, що делегуючим органом є лише органи державної влади, а делегованими суб'єктами – інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, організації та установи [42]. Однак, дане визначення є досить широким, адже, на законодавчому рівні лише в ст.1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» надано визначення поняття «делегованих повноважень» – це повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад [68].

Перелік повноважень, які можуть бути делеговані районним і обласним радам відповідним місцевим державним адміністраціям визначені в ст.44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Аналіз даних повноважень, дає підстави стверджувати, що обласні ради можуть делегувати повноваження, що визначені в ч.1 та ч.2 даної статті, в той же час, районні ради можуть делегувати лише ті повноваження, що визначені в ч.1 ст.44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [68].

Право місцевих державних адміністрацій здійснювати делеговані районними та обласними радами повноваження визначено в ст.14, 29 та 34 Закону України «Про місцеві державні адміністрації». Наявність такої можливості спричиняє:

1) виникнення реординаційних відносин, де районні та обласні ради контролюють діяльність місцевих органів виконавчої влади в частині виконання ними делегованих повноважень;

2) в межах здійснення таких повноважень виникає право управляти об'єктами спільної власності територіальних громад [69].

Дане питання вирішується виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради. Водночас зазначимо, що коли органи місцевого самоврядування виконують делеговані їм повноваження місцевих органів виконавчої влади, то вони також мають право управління державним майном. Основні засади передачі об'єктів права державної власності у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах або у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єктів права комунальної власності у державну власність безоплатно або шляхом обміну урегульовано Законом України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності».

На даний час законодавство України встановлює два шляхи делегування повноважень в залежності від суб'єкта делегування: повноваження органів виконавчої влади (державні повноваження), надані органам місцевого самоврядування за законом та повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються місцевим органам виконавчої влади – місцевим державним адміністраціям за рішенням відповідної ради [38].

Також, варто зазначити, що в умовах впровадження воєнного стану в країні суттєво розширюються стандартні повноваження місцевого самоврядування:

1. Збільшення повноважень сільського, селищного, міського голови територіальної громади, який зможе приймати ряд рішень з питань бюджету, кадрових питань тощо.

2. Сільський, селищний, міський голова або керівник виконавчого органу може призначати осіб на посади: в органах місцевого самоврядування, керівників комунальних підприємств, установ, організацій сфери управління їх органу місцевого самоврядування.

3. За умови утворення військової адміністрації населеного пункту, повноваження селищної сільської міської рад, її виконавчих органів переймає військова адміністрація, а повноваження голови – начальник військової адміністрації.

4. Кандидат на посади в органах місцевого самоврядування, посади керівника комунального підприємства, установи, організації, не подає:

- е-декларацію особи;
- документ рівня володіння державною мовою;
- не проводяться перевірки за ЗУ «Про запобігання корупції», «Про очищення влади».

5. В умовах воєнного стану у виключних випадках звільнення осіб з посад, що належить до повноважень сільського, селищного, міського голови, начальника військової адміністрації, може здійснюватися у разі:

- невиконання працівником законних вимог свого безпосереднього керівника;
- зміни організаційної структури юридичної особи, з якою працівник перебуває у трудових відносинах;
- іншої зміни істотних умов праці [27].

Таке звільнення здійснюється без дотримання вимог законодавства про працю щодо:

- попередження про наступне вивільнення;
- переважного права на залишення на роботі;

– отримання згоди виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника);

– неприпустимості звільнення окремих категорій осіб».

7. Повноваження обласних (у разі окупації або оточення адміністративного центру області) та районних рад переймає обласна/районна військова адміністрація.

8. Обласні військові адміністрації за погодженням з Генеральним штабом Збройних сил України визначають територіальні громади, на території яких ведуться бойові дії, а також населені пункти, які є оточеними [27].

Розглянемо особливості повноважень органів місцевого самоврядування на прикладі сфери культури.

Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» сформував засади взаємодії територіальних громад і держави. Зокрема, визначено рівень державного регіонального управління – область, район; рівень місцевого самоврядування – місто, село, селище. Тому на державному адміністративно-територіальному рівні в культурно-мистецькій сфері діють обласні та прирівняні до них районні управління культури міських державних адміністрацій, які перебувають у подвійному підпорядкуванні відповідної держадміністрації і Міністерства культури та мистецтв України, а на місцевому адміністративно-представницькому рівні діють спеціально створені виконавчі органи місцевих рад (найчастіше це теж управління) [68].

Аналіз діяльності органів місцевого самоврядування, положень Конституції України, Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» дозволяє виділити основні повноваження місцевого самоврядування в культурно-мистецькій сфері. Відповідно до статті 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до власних повноважень територіальних громад належать:

1) управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, молодіжними центрами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими

зкладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;

2) забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних і комунальних закладах освіти, створення необхідних умов для виховання дітей та молоді, розвитку їхніх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних закладів освіти, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких громадських об'єднань, молодіжних центрів;

3) створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням;

4) забезпечення пільгового проїзду учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів;

5) вирішення питань про надання професійним творчим працівникам, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, молодіжні центри, молодіжні простори, необхідних для творчої діяльності або реалізації завдань молодіжної політики;

б) організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм;

7) створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;

8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики;

9) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку;

10) сприяння розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, молодіжних рад, молодіжної інфраструктури;

11) сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти [68].

В той же час до делегованих повноважень територіальних громад віднесено:

1) забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти і медичного обслуговування на відповідній території, можливості отримання освіти державною мовою;

2) забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти і медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів, залучення роботодавців до надання місць для проходження виробничої практики учнями професійно-технічних навчальних закладів;

3) забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення;

4) організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку;

5) надання допомоги випускникам загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів державної або комунальної форми власності у працевлаштуванні;

6) забезпечення школярів із числа дітей-сиріт, дітей з інвалідністю/осіб з інвалідністю I-III групи, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками, створення умов для самоосвіти;

7) організація роботи щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх;

8) вирішення відповідно до законодавства питань про повне державне утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу, закладах професійної (професійно-технічної) освіти та утримання учнів спеціальних закладів освіти, про надання пільг на утримання дітей у пансіонах закладів освіти, а також щодо оплати харчування дітей у закладах освіти (групах подовженого дня);

9) вирішення питань про надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та особам з інвалідністю права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах;

10) забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання;

11) внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я [68].

На виконання цих повноважень місцева рада затверджує відповідні програми розвитку культури, в яких передбачаються конкретні заходи, строки їх проведення та виконавці.

При виконанні своїх повноважень по управлінню культурно-мистецькою діяльністю органи місцевого самоврядування взаємодіють з органами виконавчої влади, з іншими місцевими радами певного регіону та їх виконкомами, зі структурними підрозділами місцевого самоврядування по

управлінню різними галузями, закладами, підприємствами, організаціями, установами та об'єднаннями громадян [32].

Варто також зазначити, що, органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у виділенні земельних ділянок під будівництво культових споруд та об'єктів культурного значення, забезпечення приміщенням культурні установи та культурні об'єднання громадян. Також слід підкреслити, що на балансі органів місцевого самоврядування перебуває переважна більшість закладів культури, включаючи музеї, бібліотеки, театри, кінотеатри, інші заклади культури. Приміром, на середину 2000-х рр. близько 90 % закладів культури перебувало у власності територіальних громад [41].

Досить значні повноваження органів місцевого самоврядування щодо управління культурно-мистецькою сферою є проявом цілеспрямованого процесу децентралізації у сфері управління взагалі, впровадження оптимальної моделі розподілу повноважень між центральними і місцевими органами влади. Як і в інших галузях управління, регіональне управління культурою та мистецтвом охоплюється державним (регіональним) управлінням з боку районних та обласних держадміністрацій і з боку органів місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські громади, їх виконавчі органи, районні та обласні ради). Таке поєднання різних видів управління стосовно одного об'єкта свідчить про актуальність проблеми розмежування функцій управління між державними органами управління й органами місцевого самоврядування. При цьому як перші, так і другі покликані реалізовувати державну політику у сфері культури, забезпечувати виконання норм Конституції і законів України, діяти в інтересах населення, що мешкає на певній території (додаток А).

Крім цього, органи місцевого самоврядування беруть активну участь у розвитку духовного життя територіальних громад, сприяють відбудові старих та будівництву нових культових споруд, надаючи земельні ділянки та фінансову допомогу, незважаючи на постійну нестачу коштів у місцевих бюджетах та незначне фінансування культурних програм [38].

1.2. Основні законодавчі акти, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури

Повноваження і відповідно діяльність органів місцевого самоврядування в культурній сфері регулюються, насамперед, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р., Законом України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р., Законом України «Про культуру» від 14 грудня 2012 р., а також цілою низкою місцевих (локальних) нормативно- правових актів [67; 68; 70].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи сільських, селищних та міських рад здійснюють підготовку програм культурного розвитку сіл, селищ, міст; вносять пропозиції до програм культурного розвитку районів і областей; здійснюють управління культурними установами, що належать територіальним громадам або передані їм; організовують медичне обслуговування та харчування в закладах культури, фізкультури і спорту; створюють умови для розвитку культури та сприяють відродженню осередків традиційної народної творчості, національних культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел тощо [68].

У п. 50 ст. 26 Закону України про «Місцеве самоврядування» зазначено, що прийняття рішень щодо виконання положень статей 7, 11, 12, 20, 24 Закону України «Про засади державної мовної політики» відноситься до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад. Це означає, що ці ради виключно на пленарних засіданнях приймають рішення щодо використання регіональних мов або мов меншин України щодо мови, регіональна мовна група якої становить менше 10 відсотків населення відповідної території. Ці рішення стосуються мови роботи, діловодства і документації органів державної

влади та органів місцевого самоврядування, мови документів про вибори та референдуми, мови освіти, засобів масової інформації і видавництва у межах території, на якій поширена регіональна мова або мова меншини (мови) [68]. Однак серед закріплених повноважень виконавчих органів місцевих рад, тобто тих, що виконуються на ними постійній основі немає вказівок хоча б на деякі, що стосуються контролю та забезпечення реального виконання цих рішень.

Відповідно до Закону України «Про органи самоорганізації населення» територіальні громади за сприянням органів місцевого самоврядування беруть участь у задоволенні соціальних, культурних, побутових та інших потреб, реалізації культурного розвитку відповідної території, а також здійснюють охорону пам'яток історії та культури, надають допомогу навчальним закладам, закладам та організаціям культури, фізичної культури і спорту у проведенні культурно-освітньої, спортивно-оздоровчої та виховної роботи серед населення [70].

Деякі повноваження органів місцевого самоврядування містяться у спеціальних законах, що регламентують діяльність у сфері культури, визначають засади державної мовної політики тощо. Так, у базовому Законі України «Про культуру» за відповідними органами передбачено можливість створення закладів культури (ст. 3). Територіальні громади в особі цих органів визнаються суб'єктами діяльності у сфері культури (ст. 12). Вони повинні сприяти створенню єдиного культурного простору України, збереженню цілісності культури та в межах своїх повноважень вживати заходи для збереження культурної спадщини культурних цінностей та культурних благ, а також щодо повернення незаконно вивезених з території України культурних цінностей (ст.ст. 13, 16), мистецькому аматорству та організації дозвілля громадян (ст. 18), діяльності неприбуткових закладів культури (ст. 19) [70].

Закон України «Про культуру» зобов'язує органи місцевого самоврядування забезпечувати збереження культурної спадщини, культурних цінностей та культурних благ, організацію функціонування і розвиток мережі музеїв, архівів, бібліотек, початкових спеціалізованих мистецьких навчальних

закладів, клубів, кінотеатрів, кіно, відеопрокатних підприємств, об'єднань, заповідників, реставраційних закладів державної та комунальної власності; збереження нематеріальної культурної спадщини [67].

Деякі аспекти діяльності органів місцевого самоврядування в сфері культури регулюють і статuti територіальних громад міст. Наприклад, статут територіальної громади м. Кіровограда від 31 січня 2006 р. визначає порядок співпраці органів місцевого самоврядування та органів самоорганізації населення із закладами культури, надання останнім допомоги з боку виконавчих органів міської ради [19].

Особливу групу становлять повноваження органів місцевого самоврядування щодо формування базової мережі закладів культури місцевого рівня. Вона формується у порядку, визначеному Постановою Кабінету Міністрів України від 24.10. 2012 № 984 «Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури» на підставі державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами культури, передбаченими Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [59]. До базової мережі закладів культури місцевого рівня належать: комунальні заклади культури (бібліотеки, музеї, галереї, заповідники, виставкові зали, театри, філармонії, концертні організації, мистецькі колективи, кінотеатри, кіновідеопрокатні підприємства, об'єднання, палаци, будинки культури, інші клубні заклади, заклади освіти сфери культури, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання та студії), парки культури та відпочинку тощо), які включаються органами місцевого самоврядування села, селища, міста до переліку закладів культури на підставі копій їх установчих документів. Затвердження вказаних переліків відноситься також до компетенції органів місцевого самоврядування.

Діяльність органів місцевого самоврядування у галузі культури регулюється не лише чинними нормами законодавства, а й рішеннями місцевих рад, що є самостійними органами, наділеними широкими повноваженнями. Місцеві заклади культури безпосередньо залежать від політичних рішень

місцевих рад, адже останні самостійно формують місцевий бюджет (села, селища, міста, районів у місті), затверджують програми розвитку культури на відповідній території та контролюють їх виконання органами влади [27].

Акти органів місцевого самоврядування з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку. Втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається. У такий спосіб державні органи, зокрема, Міністерство культури України, немає підстав для втручання у процес формування місцевих бюджетів, який прямо впливає на стан забезпечення галузі культури та належне функціонування установ культури.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури конкретизуються у програмах культурного розвитку сіл, селищ та міст, а також у статутах територіальних громад, які приймаються з метою врахування історичних та національно-культурних особливостей. Так, у Статуті територіальної громади м. Кривий Ріг зазначено, що серед основних завдань територіальної громади є створення умов життя в місті, які сприяють фізичному, культурному, моральному і духовному розвитку особистості [77]. Зокрема, заради досягнення цієї мети територіальна громада здійснює своє право на місцеве самоврядування безпосередньо або через систему органів місцевого самоврядування. У структурі Криворізької міської ради діє Управління культури, метою якого є: створення, у межах своїх повноважень, умов для реалізації прав громадян міста Дніпра на свободу літературної і художньої творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, доступності всіх видів культурних послуг та культурної діяльності, а також на відпочинок, користування закладами культури і мистецтва, заняття будь-яким видом та напрямком художньої творчості відповідно до конституції і законодавства України; підтримка установ, підприємств і організацій, діяльність яких спрямована на розвиток сфери культури і мистецтва; сприяння роботі творчих спілок, асоціацій, інших громадських і неприбуткових організацій, що діють у сфері культури і мистецтва тощо.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

2.1. Загальний стан розвитку сфери культури в Україні

Культурний розвиток суспільства відіграє чи не ключову роль у забезпеченні життєдіяльності громадян, забезпечує його цілісність, сприяє патріотизму, впливає на всі сфери суспільного життя, на економічні процеси, добробут людей. Особливо проблема культурного розвитку актуалізується в умовах війни. Знання історії, культури, традицій – є запорукою стійкості народу і майбутньої Перемоги України. Розвиток культури забезпечує конкурентоспроможність та привабливість як країни загалом так і регіонів зокрема [37].

Нажаль, на відміну від освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, житлово-комунального господарства, на фінансування яких припадає лівова частка коштів місцевих бюджетів, на розвиток культури виділяється незначна частка фінансування з відповідних бюджетів [45].

Процес управління сферою культури на місцевому рівні пов'язаний з проблемами і перешкодами, які обумовлені системою фінансування галузі. Насамперед це обмежене фінансування діючих та будівництва нових закладів культури для підвищення якості обслуговування населення. Недостатнім є асортимент і низькою якістю культурних послуг, особливо в невеликих містах та сільських територіальних громадах. Застаріла матеріально-технічна база розважальних закладів – музеїв, театрів, кіно- та концертних залів і бібліотек.

Проведемо дослідження стану розвитку галузі культури в Україні та визначимо тенденції її розвитку.

Попри те, що частка видатків на культуру залишається невисокою, але вже із 2019 року з'явилися позитивні тенденції. Зокрема дещо зросли видатки на культуру з місцевих бюджетів і незважаючи на війну, у 2022 році вони

досягли свого відносного максимального значення (3,01%) починаючи із 2015 року і майже досягли показника 2014 року (3,08%), при цьому фактичні суми коштів, передбачені в місцевих бюджетах на культуру у 2022 році значно зменшилися у порівнянні до попередніх років. Також через об'єктивні причини – зростання видатків на оборону у 2022 році, частка видатків на культуру з Державного бюджету зменшилася із 0,48% у 2021 році до 0,16% у 2022 році. Про це свідчать результати аналізу даних про виконання державного та місцевих бюджетів у 2012 – 2022 роках (рис.2.1.).

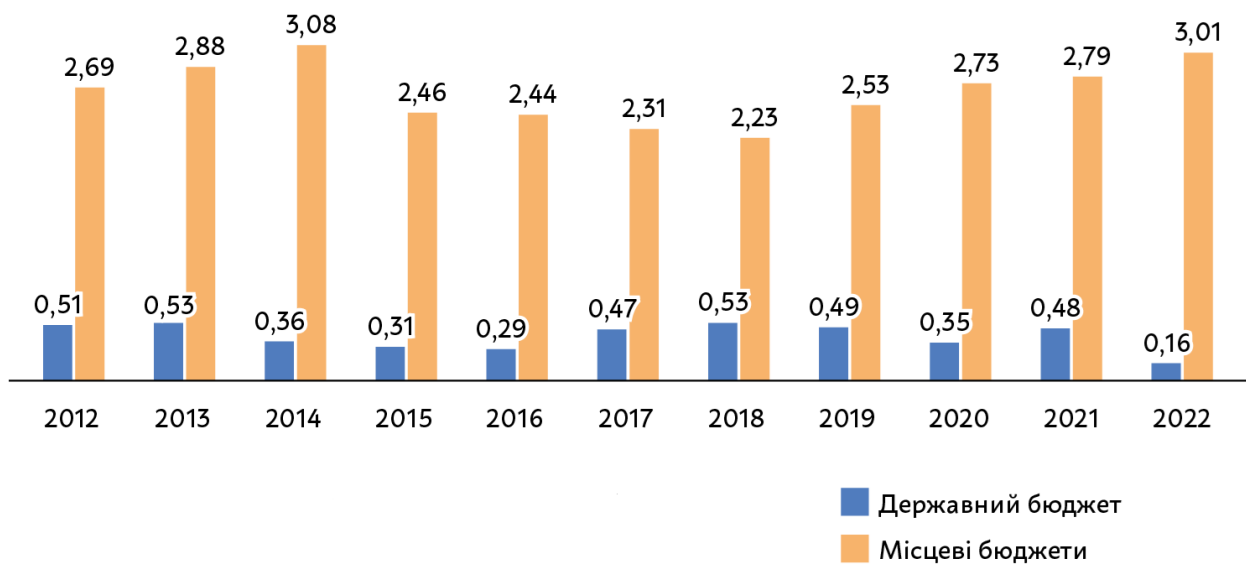

Рис. 2.1. Частка фактичних видатків на культуру та мистецтво у структурі державного та місцевих бюджетів в 2012 – 2022 роках, % [2]

Видатки державного та місцевих бюджетів на культуру і мистецтво не є стійкими і не описуються стійкими тенденціями. Зокрема, такі видатки із місцевих бюджетів зростали протягом 2012 – 2014 року, досягнувши свого максимуму – 3,08%. У наступні роки – 2015 – 2018 видатки на культуру знижувалися і лише у 2019 році тенденція повернулася до позитивної – із 2,58% у 2019 році видатки зросли до 3,01% у 2022 році. При цьому варто зазначити одразу, що це лише частка видатків на культуру в структурі місцевого бюджету, яка показує переважно увагу до важливості підтримки

розвитку культури з боку місцевих управлінців, оскільки не дивлячись на відносно високий показник для культури у 2022 році, фактичні суми коштів, передбачені на культуру в місцевих бюджетах у 2022 році були значно меншими у порівнянні до попередніх років.

Щодо фактичних видатків на культуру із Державного бюджету, протягом 2012 – 2021 років вони коливалися в межах 0,29% у 2016 році та 0,51% у 2012 році. Але вже у 2022 році вони різко скоротилися до 0,16%, що майже вдвічі менше від попереднього мінімуму. Варто повторити, для цього є об'єктивні причини – видатки державного бюджету на оборону у 2022 році становили 42,2% всіх видатків, тоді як ще у 2021 році такий показник становив 8,6%.

У табл. 2.1. наведені фактичні видатки на культуру та мистецтво з державного та місцевих бюджетів в 2020 – 2022 роках

Таблиця 2.1

Фактичні видатки на культуру та мистецтво з державного та місцевих бюджетів в 2020 – 2022 роках [2]

Група	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис.грн.			Видатки за 0820 Культура та мистецтво в загальній сумі видатків за відповідним типом бюджету, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Державний бюджет	4553643,57	7 121 583,43	4 288 293,7	0,35	0,48	0,16
Місцеві бюджети	14105808,17	16 655 085,92	14 640 714,5	2,73	2,79	3,02
Вінницька обл.	561 658,23	609 384,93	627 385,8	2,85	2,92	3,23
Волинська обл.	373 174,09	422 971,87	389 901,9	2,87	3,04	3,08
Дніпропетровська обл.	963 886,96	1 206 468,97	1 075 556,6	2,05	2,01	2,11
Донецька обл.	585 122,83	677 526,27	331 080,7	2,15	2,03	2,16
Житомирська обл.	407 959,67	495 031,73	444 439,9	2,71	3,03	3,00
Закарпатська обл.	340 909,36	405 180,49	330 508,2	2,37	2,7	2,14
Запорізька обл.	617 901,31	702 249,15	547 650,9	2,77	2,81	2,93
Івано-Франківська обл.	491 050,97	554020,71	535129,1	3,23	3,3	3,21
Київська обл.	610 989,27	814 377,42	673 894,1	2,14	2,52	2,39
Кіровоградська обл.	381 097,1	425 325,02	431 219,1	3,18	3,16	3,66
Луганська обл.	286 086,34	346 017,29	132 141,6	3,21	3,05	3,24
Львівська обл.	913 747,45	1 122 386,63	1 174 640,7	2,82	3,14	3,35
м. Київ	1 187 680,21	1 509 187,21	1 339 015,6	2,05	2,17	1,83
Миколаївська обл.	447452,76	527008,02	400 811,7	3,26	3,46	2,27
Одеська обл.	873411,87	1017702,17	1 069 169,2	2,77	2,96	3,81
Полтавська обл.	710 800,26	825 999,88	806 803,1	3,45	3,45	3,46

Продовження табл. 2.1

Група	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис.грн.			Видатки за 0820 Культура ти мистецтво в загальній сумі видатків за відповідним типом бюджету, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Рівненська обл.	416 226,41	491 835,38	494 576,9	3,09	3,14	2,92
Сумська обл.	439756,9	511425,59	494 230,5	3,54	3,61	3,98
Тернопільська обл.	423 779,28	444 996,17	437 382,1	3,84	3,32	3,61
Харківська обл.	1 061 637,76	1 214 604,54	839 191,7	2,84	2,67	2,85
Херсонська обл.	367523,42	435 487,6	265 988,3	3,02	3,14	3,83
Хмельницька обл.	483 431,5	574 087,28	557 332,5	3,36	3,26	3,63
Черкаська обл.	441 967,73	519 151,34	504 783,7	3,1	3,27	3,34
Чернівецька обл.	264 163,22	284 158,87	274 648,1	2,82	2,67	2,75
Чернігівська обл.	454 393,28	518 501,4	463 232,6	3,73	3,88	3,91

Аналіз наведених у таблиці 2.1 даних свідчить про негативні тенденції фінансування видатків на культуру та мистецтво у 2022 році. Якщо частка таких видатків місцевих бюджетів у більшості регіонів залишалася в межах попередніх років (від 1,87% – м. Київ до 3,98% в – Сумська обл.) або навіть зросла (Вінницька обл., Волинська обл., Дніпропетровська обл., Донецька обл., Запорізька обл., Кіровоградська обл., Луганська обл., Львівська обл., Одеська обл., Полтавська обл., Сумська обл., Тернопільська обл., Харківська обл., Херсонська обл., Хмельницька обл., черкаська обл., Чернівецька обл., Чернігівська обл.), то абсолютні показники мають негативну динаміку. Суми видатків на культуру і мистецтво у 2022 році незначно зросли лише у чотирьох областях – Одеській обл. на 5,6%, на 4,66% у Львівській обл., 2,95% у Вінницькій обл., на 1,39% у Кіровоградській обл. до 2021 року. Тоді як у інших областях у 2022 році такі видатки зменшилися і найбільшим таке падіння було у Луганській – -61,81%, Донецькій – -51,13%, більше ніж на 30% зменшилися видатки у Харківській та Херсонській областях. Такі результати мають своє обґрунтоване пояснення. Ключовим фактором скорочення видатків є війна, яка внесла свої значні корективи не лише в життя людей, але і у можливості виконання бюджетів. Найбільше постраждали ті регіони, які

перебувають безпосередньо в зоні бойових дій або ж є тимчасово окупованими. А через значну девальвацію національної валюти гривні, в доларовому вимірі, видатки на культуру та мистецтво скоротилося у всіх регіонах України. Найбільше, вище 50%, такі видатки зменшилися у Луганській та Донецькій областях [13].

Видатки за відповідним КФКВК у 2022 році в основному спрямовувалися на поточні видатки – 95,5% і лише 4,5% таких видатків – це капітальні видатки.

На рис. 2.2. представлена структура фактичних видатків на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів за кодами економічної класифікації видатків в 2022 році.

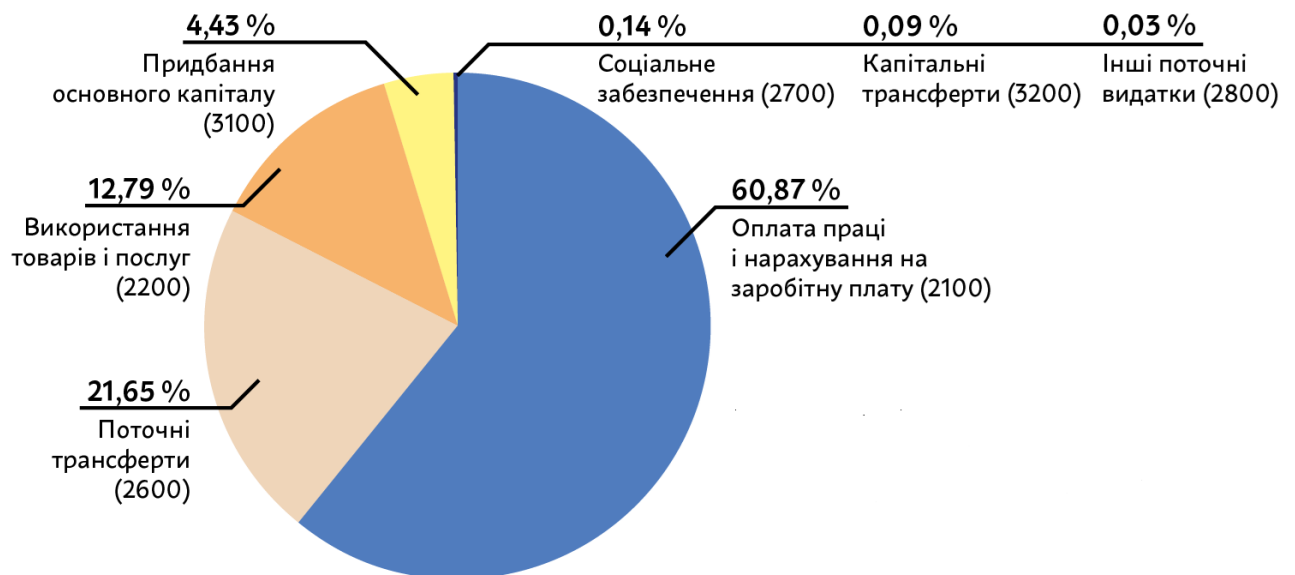

Рис.2.2. Фактичні видатки на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів за кодами економічної класифікації видатків в 2022 році, % [2]

Як видно з рис. 2.2. серед поточних видатків левову частку займають видатки на оплату праці та нарахування на заробітну плату – 60,87%, поточні трансферти – 21,65% та використання товарів та послуг – 12,79 %.

На рис. 2.3. представлені планові видатки на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів.

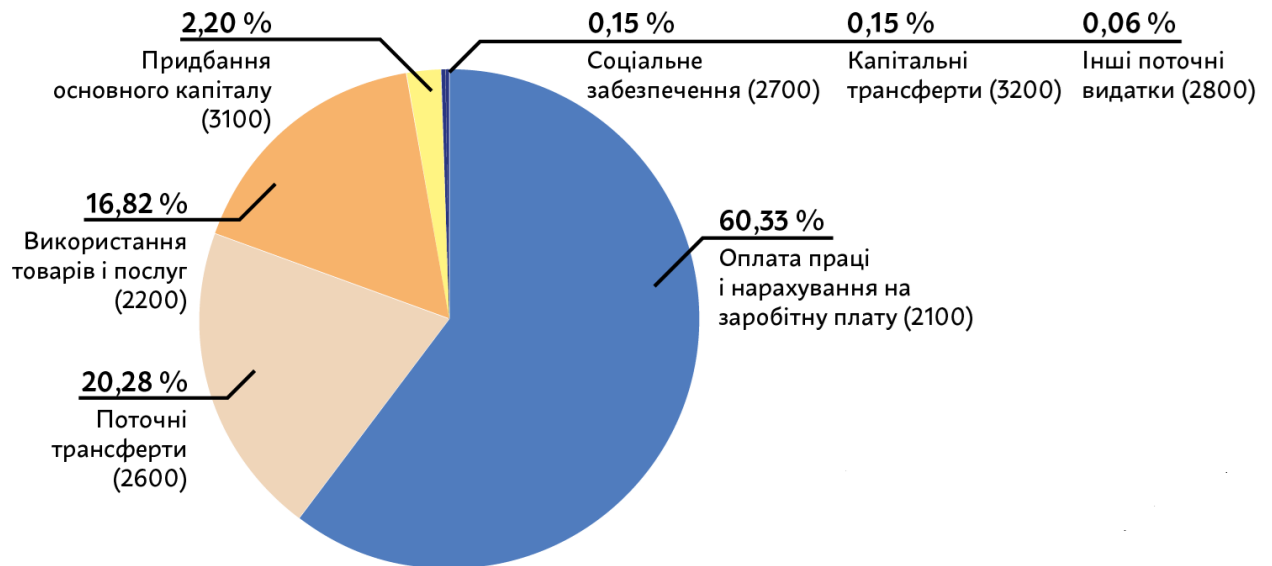

Рис. 2.3. Планові видатки на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів за кодами економічної класифікації видатків в 2022 році, % [2]

Якщо проаналізувати планові показники видатків місцевих бюджетів на культуру та мистецтво у 2022 році і порівняти їх із фактичними, то побачимо, що між ними є незначна різниця. Зокрема у 2022 році на оплату праці планували витратити 60,33% всіх видатків, тоді як фактичні показники були трохи вищими – 60,87%. На капітальні видатки було заплановано 2,35% видатків, а фактично виділено 4,52% таких видатків, що у відсотковому співвідношенні майже у 2 рази більше.

Однак, якщо порівнювати абсолютні показники то фактичні видатки були меншими ніж планові (рис.2.4). Виключенням є видатки на придбання основного капіталу, фактичні показники яких на 277 млн грн або на 77% більші ніж планові. Це можна пояснити тим, що значна кількість майна і будівель, які відносяться до сфери культури, були зруйновані чи пошкоджені через бойові дії спричинені вторгненням росії в Україну і потребували негайного відновлення [37].

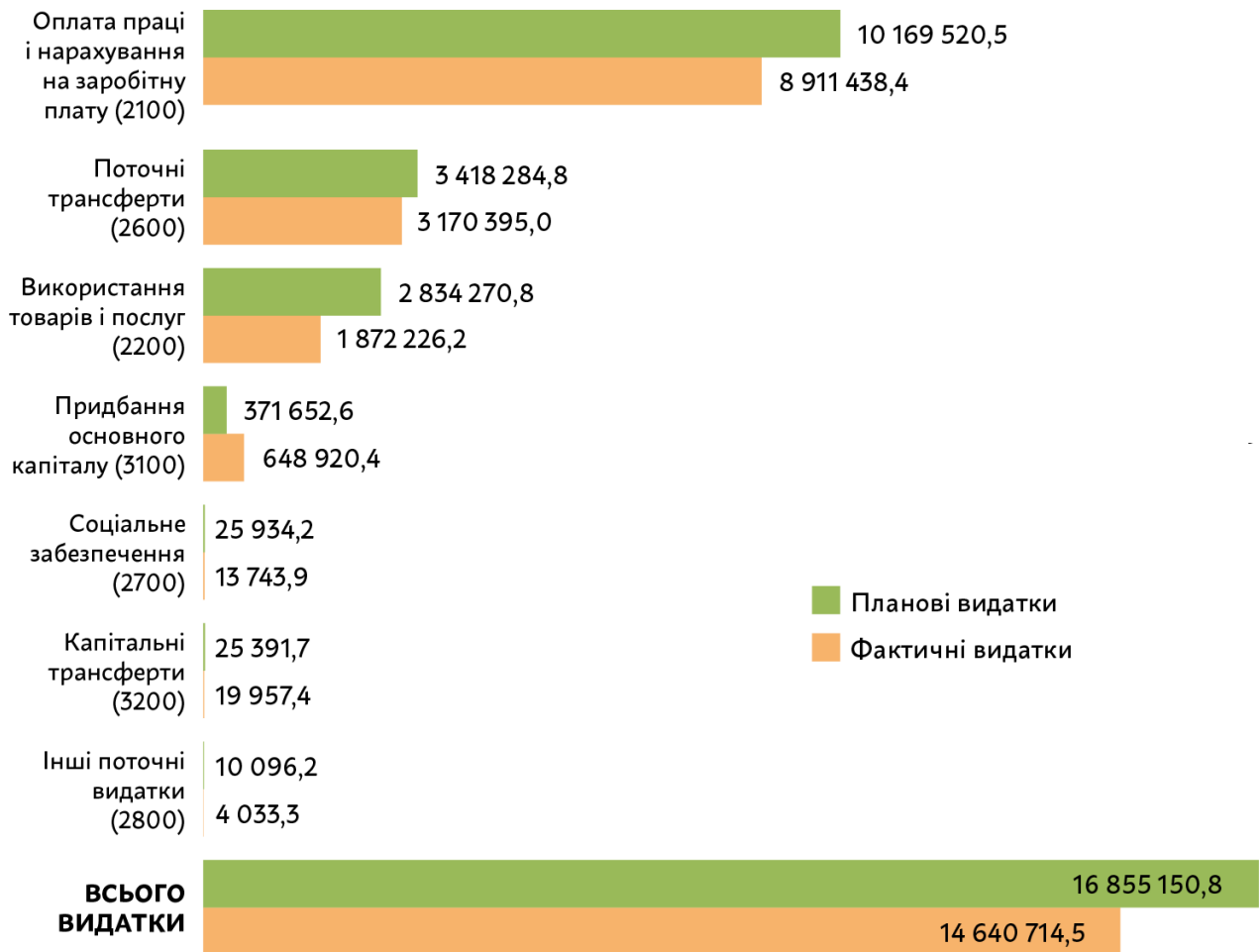

Рис. 2.4. Планові та фактичні показники видатків на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів у 2022 році, (тис грн) [2]

Проте, як зазначено вище, основним спрямуванням видатків на сферу культури та мистецтвом є оплата праці працівників, але не зважаючи на те, що частка таких видатків перевищує 60%, заробітна плата працівників цієї сфери залишається нижчою ніж середня по Україні (Таблиця 2.2).

Середня заробітна плата штатних працівників сфери мистецтва та розваг, а також працівників бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури у 2022 році була значно меншою ніж середньомісячна заробітна плата штатних працівників у середньому по економіці. Працівники у сфері творчості, мистецтва та розваг у 2022 року отримували в середньому на 25,6% менше ніж у середньому отримували працівники по Україні. в той час як працівники бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури, отримували ще менше.

**Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у сфері
культури в 2022 році [2]**

Період	Розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників у середньому по економіці, грн	Видатки за 0820 Культура та мистецтво в загальній сумі видатків за відповідним типом бюджету, %		Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	
		Розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників, грн	Відношення середньомісячної заробітної плати за видом діяльності до середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці, %	Розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників, грн	Відношення середньомісячної заробітної плати за видом діяльності до середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці, %
Перший квартал	14620	10586	72,4%	9908	66,0%
Другий квартал	13723	9908	72,2%	9500	69,2%
Третій квартал	14619	10707	73,2%	10345	70,8%
Четвертий квартал	16477	13094	79,5%	12400	75,3%
Рік	14847	11050	74,4%	10469	70,5%

У 2022 році їхні зарплати були нижчими на 29,5% від середньомісячної зарплати загалом по економіці. Певне скорочення розривів між середньомісячними зарплатами працівників культури та мистецтва та такими зарплатами загалом по економіці у четвертому кварталі 2022 року (до 20,5% у сфері творчості, мистецтва та розваг та до 24,7% у сфері функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури) могло відбутися через додаткові разові виплати, тому досі зарплати таких працівників залишаються значно меншими ніж у середньому по економіці України.

В результаті аналізу стану видатків за кодами функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету на культуру та мистецтво встановлено, що найбільше видатків місцевих бюджетів у 2022 році

спрямовувалося на клубні заклади – 35,82 % та бібліотеки, музеї і виставки – 34,64 %, що загалом становить 70,4% всіх видатків на культуру і мистецтво у 2022 році. Тоді як найменше – 0,24 % та 0,84 % від всього бюджету було спрямовано на кінематографія та заповідники відповідно. Пріоритетом для місцевих органів влади залишається фінансування бібліотек, музеїв, клубних закладів та організація виставок [17].

Фактичні показники видатків на 2022 рік у відносному та натуральному виразі наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Фактичні видатки в 2022 році в розрізі кодів економічної класифікації на культуру та мистецтво, % [2]

	2100 Оплата праці і нарахування	2200 Використання товарів і послуг	2400 Обслуговування боргових зобов'язань	2600 Поточні трансферти	2700 Соціальне забезпечення	2800 Інші Поточні	3100 Придбання основного капіталу	3200 Капітальні трансферти
0821 Театри	0,5	0,1	-	99	-	-	-	0,4
0822 Художні колективи, концертні і циркові організації	0,4	0,1	-	99	-	-	-	0,4
0823 Кінематографія	0,3	0,8	-	98,6	-	-	-	0,2
0824 Бібліотеки, музеї і виставки	80,2	13,2	-	0,2	-	-	6,3	-
0827 Заповідники	75,7	20,7	-	-	-	0,4	3,2	-
0828 Клубні заклади	76,1	17,8	-	0,5	-	-	5,6	-
0829 Інші заходи і заклади в галузі культури та мистецтва, творчі спілки	48,5	15,9	-	32,1	1,3	-	2	0,2
Загальний підсумок за КФКВК 0820	60,9	12,8	-	21,7	0,1	-	4,4	0,1

Аналіз даних табл. 2.3 свідчить, що у 2022 році найбільше коштів для різних типів закладів культури спрямовано на поточні витрати, зокрема, на заробітну плату – загальний показник за у 2022 році склав 60,9%. Окрім цього за деякими кодами класифікації (театри, художні колективи, концертні

і циркові організації та кінематографія) найбільші відсоткові та натуральні значення були саме на поточні трансферти, що також дає підстави говорити, що у подальшому ці кошти також використовувалися для виплати заробітної плати.

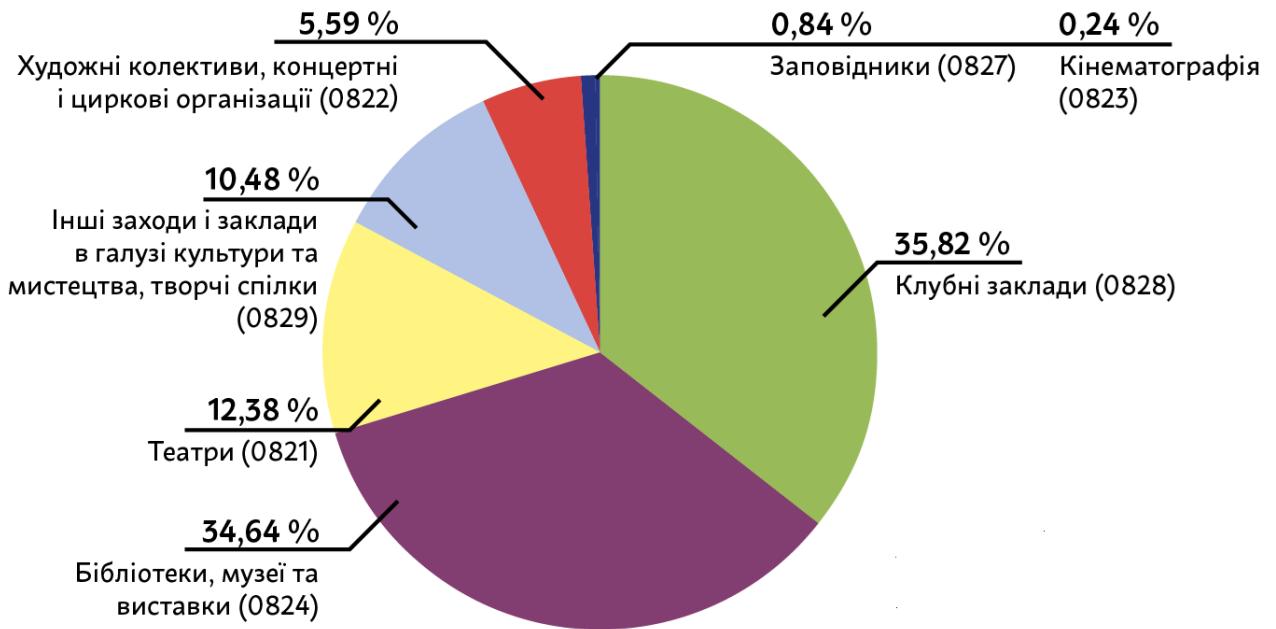

Рис. 2.5. Фактичні видатки на культуру та мистецтво в 2022 році, % [2]

В той самий час на соціальне забезпечення, капітальні трансферти та придбання основного капіталу спрямовано лише 4,6% всього бюджету на фінансування культури та мистецтва – 0,1%, 0,1% та 4,4% відповідно. Тоді як на фінансування клубних закладів та бібліотек, музеїв і виставок було витрачено найбільше коштів із місцевих бюджетів – 35,8% та 34,6% відповідно від усіх видатків на культуру і мистецтво. Найменше фінансувалися відбувалося за напрямками кінематографія – 0,2% та заповідники – 0,8% від всього бюджету на цю сферу [19].

Рейтинг регіонів України в 2022 році за станом здійснення видатків зі зведеного бюджету області, бюджету м. Києва на культуру та мистецтво наведено на рис. 2.6

Регіони	%	тис. грн
Сумська обл.	3,98	494 230,5
Чернігівська обл.	3,91	463 232,6
Херсонська обл.	3,83	265 988,3
Одеська обл.	3,81	1 069 169,2
Кіровоградська обл.	3,66	431 219,1
Хмельницька обл.	3,63	557 332,5
Тернопільська обл.	3,61	437 382,1
Полтавська обл.	3,46	806 803,1
Львівська обл.	3,35	1 174 640,7
Черкаська обл.	3,34	504 783,7
Луганська обл.	3,24	132 141,6
Вінницька обл.	3,23	627 385,8
Івано-Франківська обл.	3,21	535 129,1
Волинська обл.	3,08	389 901,9
Житомирська обл.	3	444 439,9
Запорізька обл.	2,93	547 650,9
Рівненська обл.	2,92	494 576,9
Харківська обл.	2,85	839 191,7
Чернівецька обл.	2,75	274 648,1
Київська обл.	2,39	673 894,1
Миколаївська обл.	2,27	400 811,7
Донецька обл.	2,16	331 080,7
Закарпатська обл.	2,14	330 508,2
Дніпропетровська обл.	2,11	1 075 556,6
м. Київ	1,83	1 339 015,6

**Рейтинг регіонів
України в 2022 році
за станом здійснення
видатків зі зведеного
бюджету області,
бюджету м. Києва за
КФКВК 0820 Культура
та мистецтво**

Примітка — ■ регіони в яких частка видатків на культуру та мистецтво за показниками зведеного бюджету більше 3%.

Рис. 2.6. Рейтинг регіонів України в 2022 році за станом здійснення видатків зі зведеного бюджету області на культуру та мистецтво [2]

Високі видатки на функціонування бібліотек, музеїв, клубних закладів можна пояснити розгалуженою мережею таких закладів по Україні. Тоді як кількість заповідників і проектів пов'язаних із кінематографією значно менше. Якщо розглянути фінансування культури і мистецтва в регіональному розрізі, то такі видатки будуть різними, як у абсолютних так і відсоткових показниках (рис. 2.6).

Як видно, п'ятнадцять регіонів України у 2022 році витрачали на культуру та мистецтво більше 3% власних бюджетів. Кількість таких регіонів не

змінилася у порівнянні із 2021 роком. у такому рейтингу у 2022 році перше місце посіла Сумська область із показником 3,98%, останнє 25 місце, посів м. Київ – 1,83%. Проте, якщо такі показники порівнювати в абсолютних цифрах то найбільші суми на фінансування культури та мистецтва спрямував м. Київ – 1339015,6 тис грн, найменше – 132141,6 тис грн Луганська область.

Враховуючи вищезазначене і ситуацію, що склалася в Україні у 2022 році, варто оцінити стан фінансування культурної та мистецької сфер не лише в вартісному чи відсотковому виразі, але провести оцінку видатків зі зведених бюджетів на культуру та мистецтво в розрахунку на 1 особу постійного населення відповідного регіону (див. Додаток Б).

У статистичній базі даних за 2022 рік інформація, щодо постійного населення за регіонами України наявна на 1 лютого 2022 року. З огляду на це, аналіз видатків на культуру та мистецтво в розрахунку на одну особу у 2022 році зроблено на таких даних. Варто зазначити, що у 2022 році, через війну, свої домівки покинуло близько 10 млн осіб, частина з яких – 4,9 млн осіб, перемістилися в безпечні регіони України (ВПО), решта – покинули територію України і стали біженцями в інших країнах, зокрема лише у країнах Європейського Союзу, таких близько 5 мільйонів осіб.

Таким чином, з даних наведених у додатку Б видно, що найбільше видатків на культуру та мистецтво в розрахунку на 1 особу постійного населення (дані на 01.02.2022 р.) в середньому на місяць за 2022 рік було здійснено в Полтавській (1,55 дол. США) та Чернігівській областях (1,26 дол. США), найменше – Донецькій – 0,21 дол. США та Луганській – 0,16 дол. США областях. Якщо порівнювати такі видатки в розрізі 2021 та 2022 років, то у 2022 році вони скоротилися, і лише в Чернігівській, Тернопільській та Миколаївській областях вони зросли.

Варто зауважити, що після обраного курсу на децентралізацію, особливого значення в питанні фінансування культури та мистецтва відіграють бюджети місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських територіальних громад) [13].

В 2022 році видатки на культуру та мистецтво здійснювались з бюджетів сільських, селищних та міських територіальних громад. Розподіл видатків за бюджетами у 2022 році повністю відповідає розподілу у 2021 році.

У додатку В та Г представлено розподіл видатків на культуру та мистецтво з бюджетів за міськими, селищними та сільськими територіальними громадами.

Середній показник видатків на культуру та мистецтво з бюджетів різних типів територіальних громад представлено на рис. 2.7.

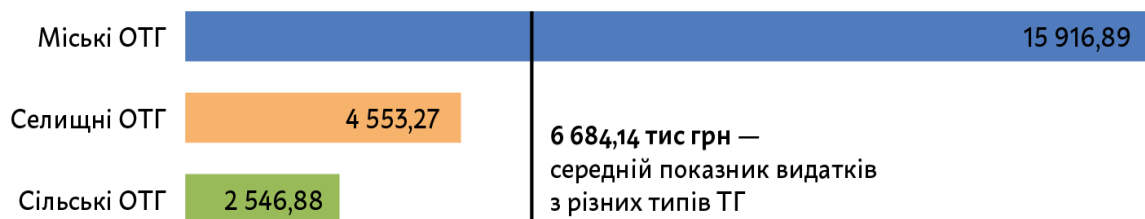

Рис. 2.7. Середній рівень фактичних видатків за КФКВК Культура та мистецтво за бюджетами ТГ в залежності від типу громади в 2022 році, тис. грн

Рейтинг регіонів за середнім показником видатків на культуру та мистецтво з бюджетів територіальних громад представлено на рис. 2.8.

При цьому найменше значення показника видатків на культуру та мистецтво з бюджетів територіальних громад за областями України становить – 3042,97 тис. грн (Закарпатська область), а найбільший – 11 659,93 тис. грн (Харківська область).

Отже, за результатами проведеного аналізу можна зазначити, що минулий 2022 рік – це рік війни, економічних та соціальних потрясінь. Частка фактичних видатків на культуру та мистецтво в загальній сумі видатків з місцевих бюджетів у 2022 році є більшою в порівнянні з довоєнним 2021 роком і майже наблизилася до показника 2014 року, проте у абсолютному вимірі у 2022 році на цю сферу було виділено на 2,1 млрд грн менше ніж у 2021 році, що є негативною тенденцією [37].

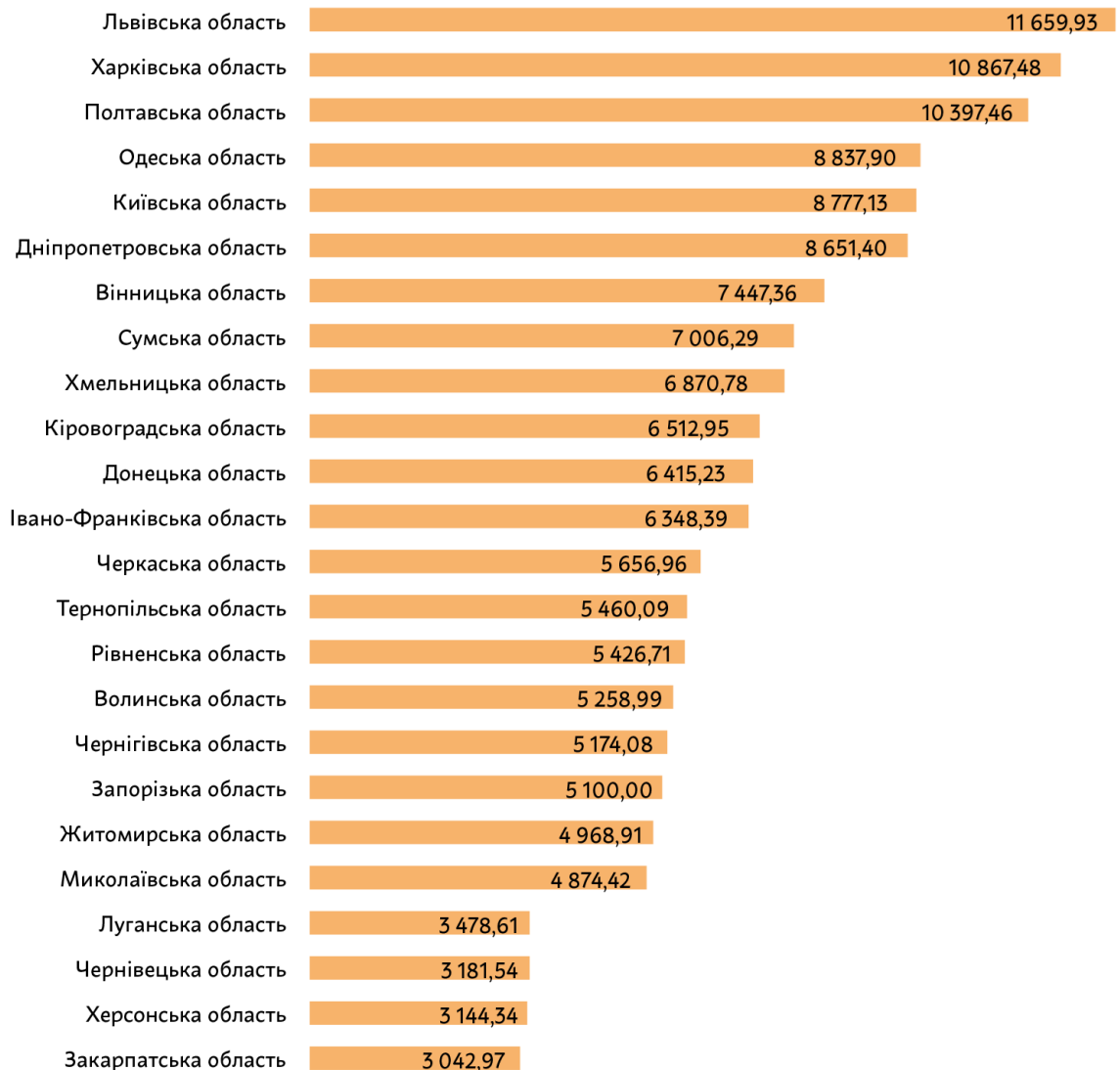

Рис. 2.8. Рейтинг регіонів за середнім показником видатків на культуру та мистецтво з бюджетів територіальних громад, тис. грн. [2]

За результатами 2022 року найбільше видатків в сумі видатків з місцевих бюджетів на культуру та мистецтво було здійснено для оплати праці і нарахування на заробітну плату – 60,87%. При цьому, розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників за напрямом «Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг» є нижчим за розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників у середньому по економіці у 2022 році на 25,6%, а за напрямом «Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури» – на 29,5%;

Найбільший відсоток видатків в загальній сумі видатків на культуру з місцевих бюджетів у 2021 році отримали клубні заклади (35,82%) та бібліотеки, музеї і виставки (34,64%), а найменший відсоток отримала кінематографія (0,24%). Відсоток видатків на культуру та мистецтво в 2022 році в загальній сумі видатків з місцевих бюджетів складає 3,02%, що більше ніж у 2021 році – 2,79%. За регіонами: найбільше значення в Сумській області – 3,98%, найменше в м. Києві – 1,83%; Кількість областей в яких видатки на культуру та мистецтво перевищили 3% від зведеного бюджету області у 2022 році становила 15 областей і ця цифра є такою самою як і у 2021 році.

Усе це свідчить про те, що рівень фінансування сфери культури залишається низьким, частка сфери культури у фінансуванні галузей соціальної сфери в середньому не перевищує 3%, попри соціальну спрямованість регіональних бюджетів. Приватні заклади культури не задовольняють повною мірою потреби регіонів в інфраструктурних об'єктах культурної сфери. Низький рівень платоспроможності населення обмежує доступ до культурних послуг і негативно впливає на діяльність закладів культури [17].

2.2. Аналіз реалізації повноважень Криворізькою міською радою в сфері культури

Діяльність галузі культури Кривого Рогу направлена на відродження та розвиток культурної та мистецької спадщини, активізацію творчої ініціативи громадян, розвиток кращих міських традицій. Кривий Ріг – місто з великим потенціалом та різнобарвним культурним життям [77].

Управління сферою культури м. Кривий Ріг здійснює Управління культури Криворізької міської ради. Управління культури займається забезпеченням реалізації політики міської ради з питань культури.

До сфери діяльності Управління належать культурно-мистецькі підприємства, установи, громадські та інші організації, що здійснюють

реалізацію державних програм розвитку культури і мистецтва, охорони культурної спадщини і туризму.

Управління є головним розпорядником коштів, які передбачені в бюджеті у сфері «Культура» та виконує функції головного розпорядника коштів згідно з Бюджетним Кодексом України [65].

Для забезпечення діяльності управління, його структурних підрозділів за управлінням закріплюється майно, що є комунальною власністю, і перебуває в оперативному управлінні (користуванні).

Так, у п. 3 Положення про Управління культури Криворізької міської ради визначені повноваження Управління культури [65]. А саме, відповідно до покладених завдань Управління:

1. Визначає перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, туризму міської територіальної громади;

2. Створює умови для розвитку:

– усіх видів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, а також для організації культурного дозвілля населення, здобуття початкової мистецької освіти;

– інфраструктури у сфері культури, підвищення рівня її матеріально-технічного забезпечення;

– інфраструктури кіно та відео мережі, кіно та відео прокату;

– внутрішнього та іноземного туризму, туристичної індустрії, провадження екскурсійної діяльності, а також залучення інвестицій у будівництво нових та реконструкцію старих діючих об'єктів туристичної інфраструктури [65].

3. Сприяє:

– формуванню репертуару театрів, кінотеатрів, концертних організацій і мистецьких колективів, комплектуванню та оновленню фондів музеїв, картинних галерей, бібліотек, організації виставок, розповсюдженню кращих

зразків національного кіномистецтва, відродженню та розвитку народних художніх промислів, збереженню культурної спадщини;

– забезпеченню виконання Закону України «Про охорону культурної спадщини», інших нормативно-правових актів у сфері охорони культурної спадщини;

– популяризації справи охорони культурної спадщини у місті, організації експозиційно-виставкової та видавничої діяльності у цій сфері;

– дотриманню режиму використання пам'яток місцевого значення, їх територій, зон охорони;

– удосконаленню туристичної інфраструктури, розвитку ринкових відносин у сфері туризму та конкуренції на ринку туристичних послуг, створенню рівних умов для суб'єктів, що провадять та забезпечують провадження туристичної діяльності;

– захисту прав споживачів культурного і туристичного продукту;

– централізованому комплектуванню, забезпеченню належних матеріально-технічних умов зберігання та використанню бібліотечних фондів;

– збереженню та відтворенню традиційного характеру середовища та історичного ареалу, відродженню осередків традиційної народної творчості, народних художніх промислів і ремесел на території громади;

– проведенню роботи з фіксації зразків національної нематеріальної культурної спадщини;

– діяльності творчих спілок, національно-культурних товариств, громадських організацій, що функціонують у сферах культури і туризму;

– соціальному захисту працівників підприємств, установ і організацій у сферах культури і туризму [65].

4. Вносить пропозиції щодо:

– формування державної політики у сфері культури і туризму, збереження культурної спадщини на території міської громади, зокрема про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

- проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування об'єктів культурної спадщини, відповідного використання пам'яток історії та культури;

- видання приписів та розпоряджень щодо охорони пам'яток місцевого значення, припинення робіт на цих пам'ятках у порядку, передбаченому чинним законодавством;

- організації охоронних заходів щодо пам'яток місцевого значення у разі виникнення загрози їх пошкодження або руйнування;

- укладання охоронних договорів на пам'ятки в межах повноважень, делегованих органом охорони культурної спадщини вищого рівня відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини»;

- відзначення талановитих дітей та молоді, працівників, митців, аматорів народного мистецтва, майстрів народної творчості преміями, стипендіями, відзнаками, грамотами, подяками [65].

5. Бере участь у:

- розробленні проектів державних цільових, регіональних та міських програм;

- розробленні проектів статутів закладів культури, мистецтва, мистецьких шкіл, які знаходяться у комунальній власності міста;

- реалізації міжнародних, всеукраїнських культурно-мистецьких проектів, в т. ч. виставок-ярмарків, фестивалів, конкурсів, методичних і науково-практичних семінарів, конференцій тощо [65].

6. Здійснює:

- координацію діяльності установ та організацій, комунальних підприємств у сфері культури і туризму;

- заходи щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників у сфері культури, заходи, які посилюють роль бібліотек як інформаційних центрів та поліпшують поінформованість населення;

- організаційно-практичне керівництво роботою кінотеатрів;

– контроль за збереженням музейних та бібліотечних фондів та їх постійне поповнення.

Управління культури організовує та контролює роботу щодо виявлення, обліку об'єктів та пам'яток культурної спадщини, їх паспортизації, встановлення режиму і порядку використання та популяризації, виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їх території [65].

Також, начальник Управління затверджує положення та проводить конкурси, фестивалі, майстер-класи, конференції тощо, нагороджує переможців, учасників, кращих учнів мистецьких шкіл, учасників творчих колективів у визначених положенням про захід номінаціях особистими та командними кубками, сувенірами, дипломами та грамотами з цінними подарунками, у межах коштів, виділених на розвиток культури і мистецтва.

Управління утримує культурні та інші споруди, які знаходяться на балансі Управління та надає їх в оренду в установленому порядку. Підтримує видання книг місцевих авторів шляхом розгляду їх творів та прийняття рішення Координаційною радою із закупівлі творів місцевих авторів при Управлінні культури і туризму. Проводить фестивалі, конкурси, виставки, ярмарки, форуми, конференції та інші заходи, спрямовані на підвищення культурно-освітнього рівня дітей та молоді, нагороджує цінними подарунками, грамотами їх учасників, переможців, представників громадських культурологічних організацій, викладачів, керівників колективів. Залучає до розв'язання актуальних проблем розвитку культури і туризму, охорони культурної спадщини всі зацікавлені установи та організації незалежно від форм власності за їх згодою або на договірних засадах. Сприяє збереженню, вдосконаленню та розширенню мережі закладів культури, мистецьких шкіл, насамперед в мікрорайонах та старостинських округах, визначає пріоритети розвитку культури на території громади. Надає організаційну, практичну та фінансову допомогу у проведенні на території громади обласних, всеукраїнських та міжнародних культурно-мистецьких заходів. Забезпечує, в межах кошторису

підготовку та участь художніх колективів та окремих виконавців в обласних, Всеукраїнських та міжнародних заходах. Вивчає, узагальнює та поширює передовий досвід роботи у сфері культури і туризму, проводить з цією метою методичні і науково - практичні семінари, тренінги, круглі столи, конференції та інші заходи. Сприяє розвитку підприємництва та залученню інвестицій у сферах культури і туризму, надає консультаційно-методичну допомогу суб'єктам господарювання з питань культурно-мистецької і туристичної діяльності [65].

Управління культури здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю управління, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління. Погоджує при затвердженні та реєстрації у встановленому порядку статуту, положення підприємств та закладів культури і мистецтва, підпорядкованих управлінню. Погоджує надання послуг у сфері відпочинку та розваг на території міста.

Управління культури готує пропозиції міському голові щодо призначення керівників закладів культури, що належать до комунальної власності територіальної громади міста за результатами проведення конкурсного відбору.

Погоджує на призначення, за поданням керівників закладів культури, що належать до комунальної власності територіальної громади, кандидатури їх заступників.

Порушує в установленому порядку клопотання про надання професійним творчим колективам статусу академічного, вносить в установленому порядку пропозиції щодо відзначення державними нагородами, присвоєння почесних звань, а також здійснює нагородження відомчими заохочувальними відзнаками, вносить пропозиції щодо присудження премій за видатні досягнення у розвитку культури та мистецтв.

Сприяє організації та проведенню інформаційних, комунікаційних кампаній, публічних заходів з метою інформування дітей та молоді щодо формування інформаційно-цифрової компетентності, зокрема безпечної поведінки в онлайн-просторі.

Виступає розпорядником бюджетних коштів та залучених інвестицій в рамках інвестиційних проєктів та програм в межах, визначених міською радою.

Особливістю сфери культури є те, що основні результати культурної діяльності виражаються, як правило, у відкладеному соціальному ефекті і проявляються у збільшенні інтелектуального потенціалу, зміні ціннісних орієнтацій і норм поведінки людини, позначаються на модернізації всього суспільства. Тому доволі важко вивести статистичні дані, чи цифри, які будуть на пряму відображати короткотермінові результати, але не вимірювати соціальний аспект. В органах влади існує система показників, що можуть бути використані для оцінювання розвитку культурного середовища:

- показники, що характеризують фінансове забезпечення сфери культури;
- показники, що стосуються стану інфраструктури та забезпечення матеріально-технічної бази;
- показники, які стосуються користувачів закладів культури, зокрема рівень залучення людей в різноманітні форми культурних активностей;
- показники кадрового потенціалу сфери культури тощо.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури конкретизуються у програмах культурного розвитку сіл, селищ та міст, а також у статутах територіальних громад, які приймаються з метою врахування історичних та національно-культурних особливостей.

Основна Програма розвитку культури та мистецтва в місті Кривому Розі на 2015 – 2024 роки, затверджена рішенням міської ради від 30.12.2014 №3177, із змінами від 04.12.2023 року [64]. Дана Програма передбачає загальний обсяг фінансування у розмірі 431 881,4 тис. грн. (табл. 2.4).

Серед напрямів розвитку культурної діяльності та заходів щодо їх реалізації, запланованих у Програмі, можна виділити:

Джерела фінансування Програми розвитку культури та мистецтва в місті Кривому Розі на 2015–2024 роки [64]

Джерела фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування, усього, тис.грн	За роками виконання				
		2015-2022 (звіт)	2023 (план)	2024 (проект)	2025 (прогноз)	2026 (прогноз)
Державний бюджет	13 437,1	12 772,9	664,2			
Обласний бюджет	1 302,1	1302,1				
Бюджет Криворізької міської територіальної громади	417 142,2	223 442,9	38 272,6	46 452,2	52 898,7	56 075,8
Інші джерела						
Усього	431 881,4	237 517,9	38 936,8	46 452,2	52 898,7	56 075,8

1. Організація змістовного дозвілля жителів міста, проведення міських культурно-мистецьких заходів з нагоди державних та професійних свят, знаменних подій. Залучення громадськості до вирішення питань місцевого розвитку.

1.1. Організація, проведення та участь у фестивалях, конкурсах, оглядах, виставках народного мистецтва тощо.

1.2. Забезпечення підготовки та проведення культурно-мистецьких заходів до державних свят.

1.3. Розроблення та здійснення заходів з нагоди професійних свят, знаменних подій.

1.4. Залучення людей з особливими потребами до участі в фестивалях, конкурсах, міських заходах.

1.5. Забезпечення квітковою продукцією проведення міських заходів, конкурсів, фестивалів, концертів, нагородження представників Криворізької міської територіальної громади, урахування результативності їх діяльності, досягнення, внесок у культурний, соціальний, духовний та економічний розвиток міста.

1.6. Реалізація проєктів-переможців конкурсу місцевого розвитку «Громадський бюджет» [64]

2. Покращення бібліотечного обслуговування жителів міста, популяризація української книги, створення умов для розвитку вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження, сприяння доступу громадян до культурних благ

2.1. Забезпечення роботи бібліотек, у тому числі через поповнення їх фондів новими виданнями.

2.2. Сприяння у виданні творів місцевих авторів.

2.3. Створення сприятливих умов для розвитку книгорозповсюдження

3. Створення умов для розвитку й популяризації театрального мистецтва

3.1 Надання фінансової підтримки комунальним театрам міста

4. Підтримка обдарованих дітей і молоді, створення умов для їх подальшого творчого зростання

4.1. Сприяння участі обдарованих дітей навчальних закладів, творчих колективів міста в міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсах, фестивалях

5. Здійснення навчально-методичного забезпечення діяльності навчальних закладів та закладів культури

5.1. Забезпечення проведення семінарів, нарад, майстер-класів, конференцій, заходів щодо обміну досвідом працівниками закладів культури

6. Забезпечення збереження культурної спадщини

6.1. Інвентаризація та складання облікової документації на пам'ятки, ужиття організаційних заходів з їх паспортизації, укладання на них охоронних договорів.

6.2. Здійснення методичного та консультативного забезпечення виконання всіх напрямів роботи зі збереження культурної спадщини.

7. Зміцнення матеріально-технічної бази закладів та підприємств культури і мистецтва, усунення в них пошкоджень, спричинених збройною агресією Російської Федерації [64].

7.1. Забезпечення повноцінного функціонування наявної мережі закладів та підприємств культури й мистецтва міста; підтримка належного технічного стану приміщень, проведення будівництва (реконструкція, технічне переоснащення, реставрація та капітальний ремонт об'єктів); придбання обладнання і предметів довгострокового використання; усунення пошкоджень, спричинених збройною агресією Російської Федерації

8. Забезпечення збереження пам'яті про земляків, які загинули, захищаючи цілісність та незалежність України

8.1. Установлення меморіальних дощок в місті Кривому Розі загиблим захисникам і захисницям України на об'єктах комунальної та державної власності.

8.2. Виготовлення Книги пам'яті загиблих захисників і захисниць [64].

Варто додати, що взагалі місто Кривий Ріг забезпечене закладами культури, які є в різних районах, проте розташовуються не пропорційно до кількості населення та наявних потреб у таких закладах. Загалом закладів культури у м. Кривий Ріг, різних форм власності є близько 220, серед них: 47 бібліотек, для дітей, дорослих та за різними сферами; 10 музичних шкіл; 5 народних домів; 9 театрів; 9 кінотеатрів; 54 музеї; 41 дитячий клуб; 27 книгарень; 19 галерей [7].

Перелік та характеристика основних закладів культури державної та муніципальної форми власності надано в додатку

Управлінням культури Криворізької міської ради всю інформаційно-просвітницьку, культурно-мистецьку і туристичну діяльність у 2022 році було переорієнтовано відповідно до потреб та вимог воєнного стану: допомога ЗСУ, підтримка бойового духу та оптимізму у боротьбі з окупантами, терапія мистецтвом і туристична діяльність для внутрішньо переміщених осіб та юних криворіжан, організація мистецької освіти офлайн, волонтерство.

Проведено 382 загальноміських заходи та акції, які виключно були присвячені видатним та знаковим для України датам і подіям. Управління відмовилося до масових і довготривалих форм роботи і зосередилося на

проведенні флешмобів, перформансів, міні концертів, виставкової діяльності. Було започатковано безстрокову Мистецьку акцію на підтримку ЗСУ за участю професійних та аматорських колективів міста, в ході якої відбулося 118 концертів, організовано фотовиставку-продаж «Україна Переможе!», проведено мистецьку акцію на підтримку українців в окупації «Міста Героїв» з виставкою плакатів та виконанням капелою у складі 50 бандуристів з міста Кривого Рогу Державного Гімну України та хоровий флешмоб до Дня захисників та захисниць України з виконання трьох знакових для кожного українця творів, який залучив понад 100 учасників [36].

Запроваджено проект «Терапія мистецтвом»: проведено 364 майстер-класи з різних видів мистецтва і художніх технік для близько 7000 дітей шкільного, дошкільного віку та їх батьків. Крім того, Центральна бібліотека, бібліотеки-філії №10 та 12 стали учасниками реалізації проекту «ВільноХаб» у рамках міжнародної програми «Бібліотеки як простір для дітей та молоді ВПО», в рамках якого відбулося 37 різноманітних майстер-класів, які відвідало 400 внутрішньо переміщених осіб. У літній період у бібліотеках Кривого Рогу відбулося 85 заходів у рамках акції «Бібліотечне літо», якими охоплено 1286 дітей, в т.ч. 731 з числа ВПО.

Актуалізовано роботу щодо піднесення престижу української культури та пізнання її маловідомих сторінок. У лютому 2023 року відбувся II міський онлайн конкурс читців «Квітка Прометей», присвячений дню народження Лесі Українки, в якому взяли участь учні загальноосвітніх та мистецьких шкіл, студенти вищих навчальних закладів громади. Муніципальним академічним камерним хором під керівництвом київського диригента Олексія Шамрицького підготовлено та презентовано хорову симфонію-перформанс «Осяяні чорним сонцем» композитора Євгена Петриченка, в якій представлені символи Донбасу: Василь Стус, Микола Чернявський, скам'янілі дерева араукарії, кам'яні скіфські баби. Також, артистом хору, композитором Станіславом Ярецьким проведена значна робота щодо відродження нематеріальної культурної спадщини, а саме обробка автентичних народних щедрівок,

винайдення та відновлення колядок часів УПА та створення музики на народні тексти старовинних українських колядок. У вересні силами викладачів мистецьких шкіл, музичного коледжу та артистів обласної філармонії проведено вечір української пісні «Два кольори» за творчістю відомих українських композиторів 70-80-х років ХХ століття Олександра Білаша, Мирослава Скорика, Івана Карабиця та Володимира Івасюка. Проведено цикл музичних вечорів, годин та літературних зустрічей, присвячених ювілейним датам українських співаків, письменників, філософів, композиторів, художників: Соломії Крушельницької, Миколи Леонтовича, Михайла Бойчука, Григорія Сковороди [36].

У 2022 році створено 9 нових хорових та оркестрових програм муніципальними академічними камерним хором та естрадно-духовим оркестром. Серед них: авторський концерт «Голос» композитора Станіслава Ярецького з камерним оркестром обласної філармонії, концерт естрадно-духового оркестру спільно з камерним хором «Хочу жити без війни», «Молитва за Україну», «Герої не вмирають». За 2022 рік проведено 46 концертів, практично всі мали благодійний характер. Зібрано 197,7 тис. грн. коштів на допомогу ЗСУ. У монотеатрі «Кут» зіграно 66 вистав, які відвідало 2563 глядачі, а також 5 вистав за проектом «Молода еліта міста» (400 глядачів).

Активно запрацювали у поточному році міжшкільні методичні об'єднання викладачів мистецьких шкіл громади за фахом, проведено 3 майстер-класи, 6 семінарів та презентацій з досвіду викладання, а також спільно з Рівненським центром підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури НАКККиМ курси підвищення кваліфікації «Удосконалення методики викладання фахових дисциплін», в яких взяли участь 250 викладачів, у т. ч. 117 викладачів з області [7].

Активно запрацювали у 2023 році міжшкільні методичні об'єднання викладачів мистецьких шкіл громади за фахом, проведено 3 майстер-класи, 6 семінарів та презентацій з досвіду викладання, а також курси підвищення

кваліфікації «Удосконалення методики викладання фахових дисциплін», в яких взяли участь 250 викладачів, у т. ч. 117 викладачів з області.

У 2023 році 9 аматорських колективів підтвердили почесні звання «народний», «зразковий». 3 колективам присвоєно звання «зразковий»: ансамблю народної пісні «Ожина» (кер Т. Коровко), оркестру народних інструментів (кер. В. Дорошкевич), ансамблю бандуристів «Джерело» (кер. М. Юзефович) [36].

Забезпечено бібліотечне та інформаційне обслуговування населення. За 2023 рік бібліотеки громади надали послуги понад 40,7 тис. користувачам, у т.ч. 3205 ВПО. У зв'язку з військовою агресією російської федерації російську літературу вилучено з фондів бібліотек громади. Натомість, бібліотеками оголошено акцію «Подаруй бібліотеці українську книгу».

Центральна публічна бібліотека Криворізької міської громади була залучена до реалізації проєкту «Інформаційна та кібербезпека» Програми розвитку ООН (ПРООН) в рамках проєкту підтримки «Дія». Участь у 5 тренінгах, організованих бібліотекою, взяли 302 учасники, в т.ч. 194 ВПО. Протягом року силами бібліотечних працівників проведено цикл тренінгів з медіаграмотності для вчителів історії та директорів дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів кафедри української філології Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, молоді міста у рамках клубу «Наука єднання» у Молодіжному центрі. Цікавими заходами відзначено Всесвітній тиждень медійної та інформаційної грамотності [7].

Здійснено вагому роботу щодо популяризації читання та нових українських книг і авторів. Бібліотеками проведено 10 презентацій нових книг та творчих зустрічей з авторами Кривого Рогу та України. У День Державного Прапора України відбулася акція «Жива бібліотека», «книгами» якої було 5 жінок-переселенок з різних міст України. Подія мала назву «Її історія війни», учасниці розповіли про те, як їхні життя змінила війна.

Плідним на книжкові новинки був літературний марафон «Читай українською!» у вересні поточного року, до заходів якого мали змогу

долучитися близько 650 учасників. Учасникам презентували другий том книги В.Захар'єва «Дух їхнього часу або Проскурів неофіційний», збірку В. Михалевського «Будень», альманах «Південний Буг» №9-10, книгу В. Захар'єва «Біла ворона», книгу М. Ковалю «Я-Україна! Я – серце Європи!» та інші [36].

Музеєм історії міста розпочато збір артефактів та свідчень учасників російсько-української війни. Отримано 40 предметів, пов'язаних із діяльністю Збройних Сил України, правоохоронних органів та добровольчих формувань: форму, одяг, захисне спорядження, предмети військового побуту, фрагменти зброї, в тому числі чотири уламка протикорабельної балістичної ракети «Калібр», ящик артилерійський для зарядів, 18 колекційних марок та листівок, присвячених вагомим подіям війни, а також предмети зі знищеного етнорграфічного музею Родинської середньої школи Покровськоо району Донецької області.

Підтримано громадських ініціатив щодо проведення заходів для різних вікових категорій населення. Управління культури співпрацювало з ГО «Українці майбутнього» у створенні серії муралів, присвячених українським героям, ГО «Фізкультурно-спортивний рух «Сила Нації» щодо участі семінарах-практикумах директорів центрів культури і дозвілля старостинських округів громади. Протягом року надано допомогу в організації персональної виставки харків'янки, філологині та психологині БФ «Рокада» Ірини Йолтуховської «Надихаючись – дихаю!» у центральній міській бібліотеці, дружинам та сестрам полеглих воїнів ОЗСП «Азов» у проведенні акції – фотовиставки до Дня захисників та захисниць України, акторці з міста Запоріжжя Анні Мироновій представити свою моновиставу «Ответка», присвячену Василю Сліпаку на сцені моно театру «Кут». У приміщенні школи мистецтв розгорнуто центр «Я – Мароіуполь», якому надано допомогу у проведенні 9 майстер-класів, участі у всіх культурно-мистецьких заходах школи, навчальні аудиторії для організації зібрань та різних заходів [7].

Волонтерство стало невід'ємною частиною роботи працівників культури: допомога в роботі Штабу допомоги вимушеним переселенцям міської

територіальної громади, облаштуванні укриттів, плетіння маскувальних сіток, збір коштів на потреби ЗСУ (лише за рахунок благодійних заходів зібрано і передано волонтерам 250,5 тис.грн.), створення бібліотечок книг для військових частин, оберегів для воїнів тощо.

Криворізькі творчі майданчики являються центрами для професійного росту, підвищення майстерності виконання, навчання та отримання досвіду керівниками аматорських колективів та їх учасників. Такі заходи популяризують традиції єднання, зміцнюють мости дружби між Кривим Рогом і іншими містами України. У 2022 році до міських мистецьких проєктів долучилися також Польща, Грузія, Литва, Молдова [36].

З метою збереження культурної спадщини Кривого Рогу розпочато роботу з інвентаризації пам'яток. Розроблено облікову документацію на 15 пам'яток історії місцевого значення. До річниці Чорнобильської трагедії у сквері на проспекті Миру було встановлено пам'ятний знак «Пам'яті чорнобильців».

Скоротилося бюджетне фінансування галузі, що не сприяє збереженню кадрового потенціалу, постійному творчому процесу. На забезпечення діяльності комунальних закладів культури та підпорядкованих підприємств в міському бюджеті на 2022 рік по загальному фонду спрямовано коштів в сумі 133,6 млн. грн.

В межах співпраці міської влади з компанією «МЕТІНВЕСТ» оновлено приміщення Центральної бібліотеки (пр-т Поштовий) на суму 2,2 млн. грн.: замінено освітлення, відреставровано стелю та стіни, придбано нові сучасні меблі, стелажі, бібліотечні кафедри та виконано ремонт санвузла.

Заклади культури – активні учасники конкурсу проєктів місцевого розвитку «Громадський бюджет – 2022». Внаслідок реалізації проєкту «SMART TV в дитячі бібліотеки» вони отримали 22 SMART телевізори. Завдяки проєкту «Тепла та затишна художня майстерня» в Криворізькій міській художній школі №3 оновлено фасад будівлі, замінено вікна на енергозберігаючі [7].

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

3.1. Закордонний досвід муніципального управління сферою культури

Процес децентралізації, який триває в Україні, передбачає передачу повноважень і бюджетів для їх реалізації від державних органів влади до органів місцевого самоврядування. Особлива увага в процесі децентралізації в сфері культури приділяється забезпеченню культурі гідного місця у сприйнятті українським суспільством, наданні рівного доступу до культурних послуг, збереженню закладів культури, зміні наповненості та оновленню змісту культурних послуг [16].

У цьому контексті цікавим є вивчення законодавчого досвіду проведення реформ територіальної організації влади європейських країн, які при цьому за економічними, політичними, соціальними, географічними, культурними та іншими умовами є подібними до реалій України [39].

Зазначимо, що в світовій практиці виокремлюють чотири концептуальних підходи стосовно публічного управління в сфері культури та мистецтва, які узагальнили та обґрунтували канадські дослідники-культурологи Г. Шартран і К. Маккахі:

1) «Помічник». «Держава-помічник» підтримує культуру економічно шляхом координації діяльності з неурядовими представниками, які фінансово сприяють розвитку культури і одночасно отримують податкові пільги. Такими представниками можуть бути компанії, приватні особи, благодійні організації та фонди, тощо. Недоліком даного підходу є те, що становище митців та фінансування закладів культури залежать від смаку та вподобань незалежних спонсорів. Така політика є специфічною для США. Дана модель базується на принципах безкорисливої допомоги: здійснює перерахування коштів закладам

культури, не чекаючи нічого натомість. Громадськість, в даному випадку, вважає, що на розвиток культури держава не повинна мати прямий вплив. Таким чином, «Федеральне агентство» та «Національний фонд мистецтв» США має обмежене фінансування, основна частина фінансових потреб забезпечується спонсорами, фондами та приватними особами [33].

В США існує три рівня регулювання та розвитку культури та мистецтва: федеральний, державний та місцевий [51]. Законодавство стимулює співпрацю фондів, спонсорів, благодійних організацій та приватних осіб із закладами культури та мистецтва. Саме на такому механізмі публічно-приватного партнерства є базовим для американської моделі розвитку сфери культури та мистецтва [43].

2) «Архітектор». Політика «держави-архітектора» полягає в тому, що економічне забезпечення здійснюється через міністерство, якому підпорядковується той чи інший заклад культури, а культурна політика є складовою частиною всієї соціальної політики. Яскравим представником «архітектурної держави» є Франція. Тут рішення про підтримку культури, розміру та напряму фінансування затверджують профільні міністерства на основі проведених громадських консультацій. Наприклад, у Франції в 2005 році заклади культури отримали 100 відсотків фінансування за рахунок державного бюджету, проте паралельно здійснювалася і діяльність благодійних організацій, які також фінансували заходи сфери культури і мистецтва. Крім того, особливості французького законодавства дозволяють кожній компанії створити свій власний «культурний фонд» для підтримки сфери культури та мистецтва. В даному випадку компанія має право вирахувати 60 % із суми внеску на сферу культури із суми податку на прибуток. В загальній сумі дані відрахування мають бути менше 5% від обігового капіталу компанії [33].

3) «Інженер». «Держава-інженер» зосереджує все фінансове забезпечення одноосібно і підтримує тільки ті жанри і творчі сфери, які так чи інакше служать політичним інтересам владної системи. Наслідки такої системи – це повне підпорядкування мистецтва ідейному диктатору держави [16]. Втіленням

цієї моделі є Радянський Союз. Зауважимо, що дана модель культурного розвитку в Україні існувала протягом усієї радянської історії. Культура в даному випадку використовувалася як інструмент впливу на свідомість людей, а культурні діячі на практиці втілювали політизацію мистецтва. Вільнодумні українські митці, поети та письменники зазнавали покарання, репресій та знищення, що в свою чергу стало причиною еміграції значної частини талановитих українців, збіднення культурного фонду нації.

4) «Меценат». Яскравий приклад «меценатства» – Великобританія, яка швидко реагує на зміни в мистецтві та підтримує різні культурні інновації. Фінансування здійснюється довіреними особами, які відповідно до знань відповідної управи державного управління покликані виконувати свої обов'язки незалежно від інтересів керуючої сторони. [48]. Уряд визначає лише загальну суму грантів на культуру. Таким чином, художників та культурні установи захищають від незаконної цензури чи прямого політичного тиску. У Британії держава намагається досягти балансу між державним та приватним фінансуванням культури. В країні є давньою традицією підтримувати культуру через приватний сектор. Що стосується державної допомоги, то вона реалізується Радою мистецтв (Arts Council). Хоча Рада Мистецтв є незалежною організацією (третина Ради складається з представників мистецького середовища), вона все ще діє від імені держави та отримує фінансування від уряду. Майже 80% загального бюджету Ради Мистецтв призначено на підтримку понад 1000 культурних установ та організацій. Алгоритм співпраці наступний: спочатку укладається трирічна угода, здійснюється довгострокове планування діяльності та подальша співпраця. Підтримка та фінансування не розподіляються в стінах та тиші офіційних служб, а ґрунтуються на думці та оцінках спеціальних комісій, до складу яких входять фахівці та незалежні експерти [51].

Проте, розглянемо більш ґрунтовно особливості управління культурою в Європейському Союзі.

Підставою для формування єдиної культурної політики Європейського Союзу стала Стаття 128 (151) Маастрихтського Договору (1992 р.) про створення Європейського Союзу, яка, зокрема, зазначає, що Європейська Спільнота має сприяти розквіту культур держав-членів, поважаючи при цьому їхнє національне й регіональне різноманіття, і водночас увиразнюючи спільну культурну спадщину. Діяльність спільноти має бути направлена на сприяння розвитку співробітництва держав-членів, вдосконалення та поширення знань про культуру та історію європейських народів, збереження культурної спадщини, організацію некомерційних культурних обмінів, розвитку мистецтва і літератури [39].

Іншим важливим документом ЄС є Комунікація Європейської Комісії «Європейська програма культури у глобалізованому світі» (2007 р.), яка визначила три важливі напрями: культурне різноманіття та міжкультурний діалог; культура як каталізатор творчості; культура як ключовий елемент у міжнародних відносинах [16]. Комунікація також наголошує на провідній ролі культури у процесі Європейської інтеграції та відносинах Європейського Союзу з третіми країнами. Цього рішення мають дотримуватись усі інституції ЄС і держави-члени в консультативному процесі щодо вироблення політики із залученням зацікавлених сторін, включаючи працівників культури, громадськість, науковців, підприємців тощо. Комунікація також акцентує, що основу діяльності ЄС у сфері культури визначено в Договорі про ЄС (ст. 151). Проте ця Стаття не передбачає уніфікації законодавства і регуляторних актів держав-членів. Діяльність на рівні ЄС здійснюється в повній відповідності до принципу субсидіарності, коли роль ЄС полягає в підтримці й доповненні, а не зміні дій держав-членів, забезпечуючи повагу до їх різноманіття і стимулюючи обміни, заохочуючи до діалогу і взаємного розуміння [48].

Важливе місце в культурній політиці ЄС займають питання культурних прав, дотримання яких сприяє різноманіттю та багатокультурності Європи. Реалізація особистості не можлива без культурного елементу, що відкриває нові горизонти для творчості. Зв'язок між культурою і правами людини є двигуном

для культурного різноманіття, завдяки чому участь громадян в оцінці та реалізації культурної політики є не лише звичайною можливістю реалізації прав, а й характерною ознакою демократії [39].

Культурні права відігравали важливу роль і на початку створення Європейського Співтовариства, і дотепер є предметом постійних дебатів в Європі та світі в контексті загальних прав людини. Передусім це стосується розуміння суті культурних прав, які неможливо чітко сформулювати з огляду на їх залежність від культурних практик, що мають тенденцію змінюватись під впливом світових процесів. Незважаючи на ці суперечності, у міжнародному і європейському правах присутні формулювання культурних прав, які мають обов'язковий характер. Створена в 1949 р. Європейська Рада мала забезпечити розбудову об'єднаної Європи на засадах демократії, свободи і поваги до прав людини, верховенства права. Сприяння заохоченню культурних прав за допомогою культурного співробітництва і запровадження стандартів стало ключовим завданням на шляху реалізації цілей Ради Європи, що було також відображено у Статуті Ради [51].

Аналізуючи європейське законодавство у сфері культури, слід зазначити, що воно визначає низку принципів, чітких норм і стандартів управління у сфері культури, яких мають дотримуватись держави-члени, і передбачає певну автономію держав-учасниць у здійсненні культурної політики. Важливим чинником реалізації як культурних прав, так і принципів управління у сфері культури, визначених європейськими актами, є правове їх забезпечення на національному рівні. Однак форми і методи правового регулювання сфери культури кожна країна ЄС визначає згідно зі своїми усталеними традиціями в законодавчій і виконавчій системах та з урахуванням сформованої десятиліттями системи культурномистецьких установ і практик. Саме від цих факторів залежить стратегія держави щодо реформування публічного управління у сфері культури, яка має, з одного боку, забезпечити входження норм європейського законодавства в правове поле держави, а з іншого – сприяти розвитку галузі на засадах мультикультурності [33].

Якщо реформування системи адміністрування галузі культури та вдосконалення методів управління на європейському рівні прямо залежить від загальноєвропейських процесів інтегрування держав – членів ЄС в єдиний спільний простір, то культурна політика на національному рівні увібрала в себе управлінські традиції і ментальність, характерні для кожної окремої країни. Так, відмінною особливістю Британського законодавства є те, що Сполучене Королівство не має виписаної конституції, послуговуючись прецедентним правом, тому в державі відсутній всеохопний законодавчий акт, який би регулював галузь культури. Разом з тим у Британії багато років діють нормативні акти для багатьох окремих культурних секторів (музеї, бібліотеки, театри тощо) [39].

Із законодавчими перетвореннями у сфері культури країн – членів ЄС тісно пов'язана реформа самої системи управління цих країн, а саме: децентралізація управління, що сприяла запровадженню демократизму в публічному адмініструванні та підвищенню ефективності прийняття рішень щодо культури. Ця європейська практика реформування почала активно наслідуватись пострадянськими країнами, хоча не в усіх відбулися якісні перетворення.

Управління сфери культури на локальному рівні у країнах – членах ЄС, зокрема Італії, Франції, Польщі, Німеччині, здійснюється представницькими органами чи інституціями місцевого самоврядування, які представляють інтереси певної громади і діють відповідно до потреб регіону. Серед повноважень, які були делеговані їм державою, є формування місцевих податків, установлення фінансових стимулів для підприємницької чи спонсорської діяльності у сфері культури, формування місцевих бюджетів, продаж чи заборона приватизації закладів культури, утримання комунальних закладів культури. Ці органи підзвітні і підконтрольні місцевим громадам. Саме громадськість вирішує важливі питання розвитку культури свого регіону та контролює дотримання місцевими представницькими органами дотримання культурних прав [48]. Разом з тим держава не перестає надавати фінансову

підтримку (у вигляді грантів, дотацій чи коштів на реалізацію певних програм) представницьким органам чи органам місцевого самоврядування на розвиток галузі культури регіону. Урядові органи (Міністерства, Департаменти) формують пріоритети і цілі державної політики, які є основою для затвердження стратегічних планів розвитку культури та подальшої фінансової підтримки певних секторів культури [16].

Цікавим є досвід Франції, яка за ринкових умов створила систему державного патронату над національною культурою. Міністерство культури Франції, з часу свого створення (1959 р.) підтримує широкий спектр культурної діяльності, для чого розробляє програми підтримки мистецьких проєктів, мистецької освіти, охорону національної культурної спадщини, підтримки видання книжок тощо. Головними пріоритетами цих програм є не лише підтримка національного мистецтва, а й доступ якнайширших верст населення до культурних надбань країни [48]. Міністерство культури Франції надає фінансову допомогу як органам місцевого самоврядування, так і організаціям культури різних форм власності, що реалізують культурні проєкти в різних сферах культури. Міністерство також надає щорічні дотації національним закладам культури. Однак ці заклади не фінансуються стовідсотково державою, а мають можливість отримувати кошти з інших джерел, у т. ч. за рахунок надання платних послуг [51].

Культурна політика Великобританії визначила такий принцип фінансової підтримки галузі, як «принцип протягнутої руки». Відповідно до цього принципу, держава ніби відсторонюється від прийняття фінансових рішень, не бажаючи бути єдиним суб'єктом фінансової підтримки галузі культури.

Важливим фактором успішності реформування публічного управління у сфері культури європейських країн є залучення громадськості до процесів управління, що впливає на якість надання культурних послуг і забезпечення реалізації прав громадян. Один з європейських дослідників Колін Мерсер у своїх працях закликає органи місцевого самоуправління створювати умови для нового покоління культурної політики, яка має реалізовуватись у контексті

участі громадськості, сприяти розвитку нових форм громадської активності та одночасно мобілізувати різні види людського, соціального та культурного капіталу, інші ресурси, що є головним джерелом підтримки культурної політики [16].

Сьогодні громадськість багатьох європейських держав активно включається до процесів культурної розбудови та реформування публічного управління сфери культури. Одним з досягнень на шляху активізації громадянського суспільства Великобританії є розробка «Стратегії стабільної спільноти», яку має сформулювати так зване Місцеве стратегічне партнерство, МСП (Local Strategic Partnership, LPS), до складу якого входять представники місцевого самоврядування, громадськості, підприємців, поліції, галузі охорони здоров'я, освіти, культури тощо. Для лобювання власних інтересів у МСП були створені групи з культурних інтересів, які надавали пропозиції до стратегії культурного розвитку регіону [33]. Асоціацією ЕКУМЕСТ (Бухарест) та Європейським культурним фондом реалізується регіональна рамкова програма «Політика на підтримку культури», яка націлена на введення принципів розширеної участі в розробку, реалізацію та оцінку нової ефективної культурної політики у країнах Південної та Східної Європи. У рамках даного проекту було підтримано місцеві ініціативи Хорватії, Болгарії, Чорногорії тощо [16].

Однак, сучасні дослідження свідчать про неефективність реформи децентралізації в сфері культури без зміни фінансової та адміністративної складових, а саме впровадження нових культурних об'єктів чи заходів є не завжди достатнім для розвитку культури. Надважливим є аналіз побажань та інтересів місцевих жителів та вдосконалення структури управління культурними ресурсами.

Тому потрібно, по-перше, створювати інфраструктуру для різних категорій населення, у тому числі людей з обмеженими можливостями; по-друге, виробляти культурні продукти, які відповідають потребам та інтересам населення різного віку, з різним рівнем освіти, доходу тощо; по-третє, надавати

рівні можливості не тільки для споживання, але і для культурного виробництва (художникам, акторам, музикантам, письменникам, бібліотекарям, танцюристам і ін.) [39].

Подолання нерівномірного розподілу ресурсів між регіонами та окремими культурними проектами є ще однією складовою децентралізації в сфері культури.

Загальновизнаною практикою в Україні є переважне фінансування великих регіонів, при тому як малі міста та сільські території є обмеженими в фінансових ресурсах. З метою подолання фінансової нерівності в розподілі ресурсів в сфері культури та успішного фінансування культурних проектів потрібно:

1) додаткове фінансування від місцевої влади. Фінансова автономія місцевої влади може сприяти підвищенню ефективності розвитку культури. Наприклад, у Франції, приблизно половина бюджету сфери культури покривається місцевою владою. У Данії в кінці 1990-х років проводився "Регіональний культурний експеримент", який мав на меті передачу всіх урядових грантів місцевим органам влади. Частина грантів на початку 2000 р. була переведена у відання уряду, оскільки деякі галузі, зокрема збереження культурної спадщини потребували централізованого фінансування;

2) впровадження гнучкого фінансування культури і мистецтва. Наприклад, кошти на культурну сферу в Амстердамі розподіляються між декількома незалежними організаціями, які в подальшому організують культурні заходи, нагороди тощо;

3) розподіл дотацій і субсидій рівномірно між різними організаціями і підгалуззями культури.

Головною тенденцією розвитку адміністративної децентралізації в сфері культури в країнах Європи є розширення права прийняття рішень і відповідальності для місцевих органів влади, неурядових організацій на місцях і населення регіону.

Так, у Франції регіональна політика проводиться передусім владою комун і департаментів, які створюють місцеві органи управління культурою. Одночасно розширюється і сфера відповідальності: у 2004 р. у їх відання були передані архіви і публічні бібліотеки, а також управління історичною спадщиною. У Великобританії децентралізація пов'язана з делегуванням влади і повноважень з центру спеціальним агентствам або іншим квазідержавним організаціям. Тут основним агентом культурної політики є Рада Культури – неурядова організація, яка управляє державним фінансуванням у сфері культури і мистецтва [43].

Є загальноприйняте розуміння того, що децентралізація сприяє дублюванню повноважень різних органів влади, ще більше забюрократизовуючи систему управління. Проте на практиці місцева влада може керуватися потребами в звітності та векторами державної культурної політики, а не інтересами громади. Крім цього, автономія місцевих органів влади може привести до домінування певних культурних галузей культурної пропозиції. Тим більше актуальним для України є досвід країн Європи в переході від географічної децентралізації до адміністративної, тобто в створенні автономних структур з метою формування культури на місцях.

Досвід європейських країн пропонує формування стратегій розвитку сфери культури, які ґрунтуються на формуванні бренду території, розвитку креативності та добросусідства. Так, органи місцевої влади в Західній Європі акцентують увагу на організації подій і заходів, які приваблюють туристів, а отже – й інвестиції. На жаль, така стратегія підходить лише тим місцевостям, які мають визначні місця, замки, музеї [39].

Стратегія, яка передбачає залучення креативного класу, ґрунтується на створенні творчого середовища та надає жителям широкі можливості проведення дозвілля і споживання продукту. Залучення креативного класу дозволяє використати потенціал колишніх індустриальних районів, трансформувати депресивні території в культурні кластери, а також дає імпульс для розвитку креативних індустрій (архітектури, дизайну, вебпрограмування і

ін.) і нових галузей культури (зокрема, пов'язаних з цифровими технологіями і сучасним мистецтвом). Як показує практика створення креативних кластерів і арт-резиденцій, заохочення художніх практик, підтримка незалежних ініціатив та проектів у сфері креативних індустрій і цифрових технологій має велику підтримку місцевих органів влади за кордоном. Так, в Амстердамі місцева влада офіційно підтримує практику створення сквотів – використання порожніх будинків громадянами або спільнотами. На цей момент в місті налічується близько ста легальних сквотів, у яких проживає близько тисячі осіб, чверть з них працює в креативній індустрії [51].

Місцева влада Німеччини та Франції організовує культурні фестивалі, куди залучає осіб з різних сфер і надає на час проведення цих фестивалів безкоштовне житло з іншими необхідними вигодами. Ще одна, менш екзотична, нідерландська і данська ініціатива це програма «Artists in residence», яка надає художникам можливість безкоштовно жити від трьох місяців до півроку в тій місцевості, де він має намір працювати. Така стратегія розвитку культурної сфери може стати порятунком депресивних закинутих території або колишніх індустріальних об'єктів.

Стратегія, спрямована на розвиток сусідства, орієнтована більше на задоволення потреб місцевих жителів, ніж на створення сприятливого іміджу території чи на економічний прибуток. Ця стратегія обумовлює формування довгострокової культурної політики, націленої на поліпшення умов життя в несприятливих районах, підвищення участі громад в організації життя їх культурного життя, підтримку їх ініціатив, формування локальної ідентичності. В цьому випадку розвиток галузі культури означає перш за все розвиток того культурного напрямку, який задовольняє потреби й інтереси громади.

Основний інструмент у межах цієї стратегії – це підтримка і заохочення громадських ініціатив: створення кооперативів, інтернет-ресурсів і сервісів. Прикладом такої стратегії розвитку сусідства є німецька федеральна програма, розроблена у 1999 р. та іспанська програма розвитку віддалених провінцій, метою яких було забезпечити взаємодію між населенням, місцевим бізнесом і

промисловістю, різними цивільними клубами і ініціативами для участі в підготовці локальних соціальних і культурних програм. Особлива увага при реалізації такої стратегії приділяється регіональній специфіці і потребам населення. За умов реалізації стратегії сусідстві створюються ради, до складу яких входять мешканці цих територій, представники бізнесу, індустрії, освіти, представники влади. Основним недоліком реалізації цього виду стратегій є відсутність економічного прибутку і стимулів для приватних інвестицій (крім благодійності) [39].

3.2. Підходи до вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні

Для зміцнення ролі органів місцевого самоврядування в культурній сфері, необхідно, перш за все, реформувати нормативно-правову базу в галузі культури, збільшити фінансування культурних заходів у населених пунктах.

Потребує також посилення взаємодії органів місцевого самоврядування та культурних організацій у розробці основних напрямків державної регіональної гуманітарної політики. Необхідно також удосконалити управлінську організацію у сфері культури в системі органів місцевого самоврядування.

Однак, виокремимо основні напрями розвитку повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури, серед яких можна виділити:

1. належна організація залучення громадян до процесів прийняття рішень в сфері культури;
2. підвищення ефективності фінансування капітальних видатків на сферу культури;
3. розширення фінансування сфери культури із спеціального фонду бюджетів територіальних громад;
4. подолання негативних структурних змін у фінансуванні культури та мистецтва;

5. підвищення професійного рівня менеджменту в сфері культури.

Розглянемо їх більш контрено.

1. Для управління культурою та мистецтвом традиційно характерне поєднання державних та громадських начал. Це підтверджується тим, що в Законі України «Про культуру» передбачено участь громадськості у реалізації державної політики у сфері культури. Серед громадських організацій, що діють у цій царині зазначені професійні спілки, творчі спілки, товариства, фонди, асоціації тощо. Вони мають право самостійно та на договірній основі утворювати благодійні організації для фінансування культурних програм розвитку літератури та мистецтва, підтримки талантів і творчих починань у сфері культури, розв'язання соціальних і побутових проблем професійних творчих працівників. У зв'язку з цим виникає питання про законодавче регулювання цієї діяльності. Зокрема, треба встановити чіткий правовий статус всіх зазначених суб'єктів, оскільки із всіх них такий мають тільки професійні і творчі спілки, функціонування яких регулюється спеціальними законами. регламентацію діяльності інших громадських організацій у сфері культури (товариств, фондів, асоціацій) доцільно передбачити у проекті Закону України «Про меценатство», як це передбачено у відповідному модельному законі, задля забезпечення ефективної підтримки меценатів й всіх інших суб'єктів, готових брати участь у створенні нової економічної бази вітчизняної культури. Необхідно встановити конкретні форми їх взаємодії, зокрема, з органами місцевого самоврядування у сфері культури, які найкраще за усі інші органи управління галузі обізнані на конкретних проблемах, які треба вирішувати шляхом адресної допомоги. Також необхідно практично реалізовувати положення Закону України «Про культуру» [67] стосовно сприяння з боку органи виконавчої влади та особливо органів місцевого самоврядування діяльності неприбуткових закладів культури. Для останніх, включаючи заклади освіти сфери культури, а також фізичних та юридичних осіб, які надають благодійну допомогу суб'єктам культурної діяльності, повинен реально

створюватися сприятливий режим оподаткування, передбачений податковим законодавством [53].

Отже, органам місцевого самоврядування у сфері культури належить організаційно забезпечувати залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень, зокрема під час розробки проектів програм регіонального і місцевого культурного розвитку.

Не зважаючи на складні сучасні умови функціонування нашої держави (економічні, геополітичні чинники), рівень участі громадян України у процесах розробки та реалізації політики за останні 5 років значно підвищився. Міністерством культури України проводилися заходи у сфері культури і мистецтва, куди регулярно запрошували організації та представників громадянського суспільства. Однією з найважливіших та найвпливовіших платформ для проведення консультацій та підвищення рівня обізнаності з боку багатьох зацікавлених сторін є створений Міністерством культури України Форум «Творча Україна» [27].

Крім того, Українська національна комісія з питань ЮНЕСКО постійно докладає зусиль щодо підвищення обізнаності щодо Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини через громадські форуми, а також шляхом прямого спілкування з асоціаціями громадянського суспільства.

Міністерство культури України намагається перебувати у постійній взаємодії з громадянським суспільством. З метою належної імплементації Конвенції Міністерство уповноважило Український центр культурних досліджень (УЦКД) внести свій вклад в зусилля держави щодо обміну інформацією про Конвенцію. УЦКД має широку мережу регіональних та місцевих громадських організацій, державних та приватних організацій, яка бере участь у обміні та поширенні інформації.

Крім того, офіційна інформація публікується на веб-сайтах державних установ та є вільно доступною для населення. Консультації з громадянським суспільством щодо політичних рішень закріплені в українському законодавстві.

Громадянське суспільство має можливість брати активну участь у розробці політики, зокрема, сприяючи процесу розробки законопроекту [27].

У 2016 році при Міністерстві культури була створена Рада громадянського суспільства. Основною метою цього заходу було підтримка реалізації конституційного права кожного громадянина брати участь в управлінні, сприяти процесу публічних консультацій та врахуванню думки громадянського суспільства при розробці державної політики та зробити співпрацю Міністерства з громадянським суспільством більш ефективною.

Також при Міністерстві є кілька рад, в яких беруть участь представники громадянського суспільства, які сприяють процесу вироблення політики та реалізації завдань Міністерства: Експертна рада Міністерства культури України з питань відбору культурно-мистецьких проектів для надання державної фінансової підтримки (припинила свою діяльність після створення Українського культурного фонду), Координаційна рада із застосування української мови у всіх сферах суспільного життя України, Експертна рада з питань свободи совісті та релігійних організацій, Експертна рада Міністерства культури України з питань етнічної політики, Рада етнічних організацій, Музейна рада – Експертна рада з нематеріальної культурної спадщини, Рада з культурно-мистецької освіти, Експертна рада з сучасного мистецтва.

Отже, в країні існує налагоджений механізм співпраці громадян та влади з питань формування та координації політики в сфері культури та мистецтва. Але, на муніципальному рівні слід впроваджувати методи просвітницьких ініціатив для громадян, які покликані посилювати їх роль та участь у формуванні та реалізації державної політики в сфері культури та мистецтва. Такими методами є:

- Просвітницькі зустрічі (інфо години);
- Публічні форуми. Наприклад, Громадський форум Львова (ГФЛ) – мережа, що об'єднує (станом на травень 2009) понад 150 львівських лідерів громадських рухів та організацій – суспільно-політичних, наукових, жіночих,

екологічних, підприємницьких, благодійних, медичних, правозахисних та інших;

– Шпальти, блоги, чати. Надання та обговорення інформації, яка стосується певної проблеми в ЗМІ: друковані та онлайн видання; інформаційні повідомлення; радіо; YouTube, Facebook та ін..

– Трансляції у ЗМІ, соцмережах, YouTube.

– Комікси або інфографіка Комікси в освітніх (просвітницьких) технологіях використовують з метою швидкої передачі інформації та знань. Інфорграфіка – це графічний спосіб подачі інформації, даних і знань, метою якого є швидко і чітко підносити складну інформацію. Одна з форм графічного і комунікаційного дизайну.

– Листівки, плакати, арт-активізм Розповсюдження листівок дозволяє звернутися до ширшої аудиторії. За допомогою арт-активізму виявляється громадянська позиція через мистецтво. Наприклад, за допомогою розкладання слів, створення зображень з літерами, створення творчих плакатів та листівок. Це один з найкращих, ефективних методів активізації молоді. Семінари об'єднують молодих активістів, які більше усвідомлюють негативні явища та перетворюють їх на позитивну модель.

– Флешмоб (з англ. flash mob – «блискавична юрба») – це несподівана поява групи людей у заздалегідь запланованому місці з метою донесення своєї позиції, повідомлення проблеми, тощо. Потім, після активної запланованої акції, учасники розчиняються серед натовпу людей, таким чином створюючи ефект раптовості. Зазвичай флешмоби організовано через мережу Інтернет чи інші засоби комунікації (Телеграм-канали. Вайбер, Месседжер, тощо).

– Відеороліки VoxPops «Голос народу» Короткі відео повідомлення, поширенні через ЗМІ задля інформування існуючих проблем громади та залучення ресурсів громадян та влади щодо їх вирішення.

– Друковані ЗМІ. Інформаційний ресурс задля поширення інформації з приводу існуючих проблем громадськості. Широкий формат. Цільова аудиторія – неактивні користувачі мережі Інтернет, люди пенсійного віку. Поодинокі чи

сукупне (в залежності від ситуації) застосування різних методів просвітницьких ініціатив дає позитивні результати в сенсі привернення уваги до проблем в сфері культури, залучає людські та матеріальні ресурси щодо їх вирішення.

2. Ефективність фінансування капітальних видатків можна підвищити за рахунок наступних кроків:

Потрібно розробити довгострокові плани розвитку, які повинні включати плани капітальних вкладень сформованих на основі потреб.

Місцеві бюджети повинні складатися на основі чітко визначених пріоритетів із врахуванням довгострокових планів розвитку.

Ефективне управління капітальними видатками, яке має базуватися на ефективному управлінні фінансами територіальних громад – ретельний аналіз планованих капітальних проектів, їх бюджетування, моніторинг виконання та звітність про використання фінансових ресурсів.

Забезпечення диверсифікації джерел фінансування капітальних видатків – державні субвенції, міжнародні фінансові організації, інвестиції, позики тощо. Така диверсифікація допоможе знизити ризики, які призводять до залежності від одного джерела та може забезпечити стабільність фінансування капітальних видатків.

Варто розробити ефективну систему моніторингу та оцінки результативності капітальних проектів, які фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Це дозволить відстежувати виконання проектів, виявляти відхилення, вчасно коригувати плани та забезпечувати високу якість виконання капітальних робіт.

Потрібно забезпечити ретельний відбір проектів, до якого необхідно залучати громадськість. Перед початком фінансування капітальних проектів необхідно проводити їх детальний аналіз, оцінку доцільності та ефективності реалізації [29].

3. Залучення та розширення фінансування культури та мистецтва за спеціальним фондом в територіальних громадах та областях можна забезпечити таким способом.

Спеціальні фонди місцевих бюджетів, які у майбутньому можуть бути використані при фінансуванні культури та мистецтв, додатково можна наповнити за рахунок залучення ресурсів у вигляді міжнародної допомоги та грантів. Скажімо у 2022 році такі кошти становили лише 0,8% від усіх доходів місцевих бюджетів. Тому розширення можливостей, налагодження співпраці із міжнародними донорами, може стати пріоритетним завданням для місцевого самоврядування. Зокрема це актуалізується в умовах майбутньої відбудови України – де сфера культури і мистецтва, виховання патріотичного та свідомого суспільства має стати найпершим і найголовнішим завданням для Уряду у після воєнному майбутньому. Окрім цього, в результаті повномасштабного вторгнення росії в Україну, велика кількість об'єктів культурної інфраструктури зазнала руйнувань або взагалі була знищена. Через що, саме відбудова таких об'єктів має бути одним із пріоритетних завдань Держави. Адже саме культура, виховання молоді і загалом суспільства – є запорукою існування Країни [27].

Окрім залучення міжнародного фінансування, можна перерозподілити окремі податкові надходження. Такими може бути акцизний податок, який надходить з роздрібною торгівлі підакцизними товарами, частину якого можна спрямовувати до спеціального фонду місцевих бюджетів для здійснення видатків на культуру та мистецтво.

4. Шляхи подолання негативних структурних змін у фінансуванні культури та мистецтва.

Основні структурні зміни у фінансуванні культури і мистецтва у 2022 році в основному пов'язані із війною. в результаті повномасштабного вторгнення росії в Україну, окремі регіони нашої країни не змогли в повному обсязі виконати власні бюджети, що, у свою чергу, позначилося на можливості фінансування культури і мистецтва. Найбільше недовиконання спостерігалось в таких областях, як Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська – території яких знаходяться в тимчасовій окупації або в зоні бойових дій. Саме тому, найефективнішим інструментом подолання негативних структурних змін стане

закінчення бойових дій в Україні, деокупація всіх територій України і ефективний план відновлення, який включатиме також відбудову і відновлення мистецько-культурного потенціалу нашої країни. Який, на ряду з освітою, має стати пріоритетним для Держави на майбутні роки, особливо на тих територіях, які найбільше постраждали від російських загарбників.

Окрім цього, місцеві органи влади мають забезпечити збільшення бюджетних асигнувань на культуру та мистецтво. Місцева влада і громадськість повинні приділяти більше уваги розвитку культури і мистецтв, як основи розвитку суспільства. Це можна забезпечити шляхом проведення кампаній, лобювання інтересів, популяризації цієї сфери серед молоді і загалом громадськості.

5. Доцільно підвищити професійний рівень менеджменту в культурі. Потрібно розвивати навички та знання менеджерів культурних проєктів в місцевих органах влади, забезпечувати їм належний рівень освіти, можливості професійного розвитку та підвищення кваліфікації через проведення різних тренінгів, стажування тощо. Має бути забезпечена матеріальна мотивація таких працівників. Реалізація таких заходів може забезпечити підвищення ефективності використання коштів на культуру та мистецтво та досягнення поставлених місцевою владою цілей. Варто повторитися, що для досягнення поставлених цілей в сфері культури та мистецтва, доцільно активно працювати з бізнесом, філантропами та приватними особами, що дозволить залучити додаткові кошти на фінансування культури та мистецтва. Однак для цього необхідно розробляти ефективні механізми співпраці між органами влади, мистецькою спільнотою та потенційними меценатами, а також створювати сприятливі умови для їх діяльності, такі як податкові пільги, визнання їх внеску в культурне життя та інші стимули.

Важливим чинником, сприяючим розвитку сфери культури в сучасних умовах України, є створення інституту державно-приватного партнерства, що передбачає: спільну участь держави, бізнесу, громадськості в розвитку ринку послуг культури; розвиток добродійності і спонсорства [9].

Державно-приватне партнерство (ДПП) – якісно новий і ефективний спосіб залучення інвестицій в сферу культури, оскільки партнерства такого типу можуть не лише сприяти зростанню економіки, але і розвивати соціально важливу інфраструктуру [24].

Узагальнено базові ознаки державно-приватного партнерства у сфері культури можна сформулювати так:

- основними суб'єктами державно-приватного партнерства у сфері культури є: держава, бізнес, організації і установи сфери культури;

- взаємодія сторін державно-приватного партнерства (державна, бізнес, організації та установи сфери культури) закріплюється на офіційній, юридичній основі (угоди, договори, контракти і т.д.);

- взаємодія вказаних сторін має дійсно партнерський, рівноправний характер (тобто в обов'язковому порядку повинні дотримуватися паритет, баланс взаємних інтересів);

- має чітко виражену публічну, громадську спрямованість (його головна мета – задоволення державного інтересу);

- у процесі реалізації проектів у сфері культури на основі державно-приватного партнерства консолідуються, об'єднуються активи (ресурси і вклади) сторін;

- фінансові ризики і витрати, а також досягнуті державно-приватними партнерствами результати розподіляються між сторонами в пропорціях згідно зі взаємними домовленостями, зафіксованими у відповідних угодах, договорах, контрактах і тому подібне [9].

Однією з цілей державно-приватного партнерства є розвиток сфери соціально-культурних послуг (комерційного і некомерційного сектора) в інтересах суспільства шляхом об'єднання ресурсів і досвіду кожної із сторін, реалізуючи суспільно значимі проекти.

Говорячи про розвиток механізму державно-приватного партнерства у сфері культури, слід ще раз повернутися до розгляду цього інституту як складної системи взаємозв'язків між різними сторонами, зацікавленими в його

діяльності. Саме визначення учасників, системи взаємозв'язків, шляхів їх формування і є основою функціонування і вдосконалення державно-приватного партнерства [25].

У цих цілях, як варіант, можна розглянути склад учасників державно-приватного партнерства у сфері культури та їх функції. Об'єктом партнерства є громадські послуги або об'єкти, що знаходяться в державній власності, на які спрямовані спільний вплив суб'єктів партнерства.

До суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері культури слід віднести:

- організації і установи, що функціонують у сфері культури;
- держава (державні, регіональні і місцеві органи влади);
- бізнес (комерційні і некомерційні організації);
- громадськість (неформальні організації; відомі політики, вчені, діячі культури, науки, освіти) [9].

Предметом являється реалізація суспільно значимих проектів в сфері соціально-економічного розвитку певної території або сектора економіки. Механізмом реалізації державно-приватного партнерства є організаційні (консультації, переговори з питань взаємодії, забезпеченням гарантій прав учасників партнерства, спільний контроль за виконанням досягнутих сторонами домовленостей і так далі) і правові (контракти на виконання робіт і надання громадських послуг; постачання продукції для державних потреб; контракти технічної допомоги; угоди про розподіл продукції; лізинг; концесії; пайова участь приватного капіталу в державних підприємствах) форми реалізації та регулювання взаємовідносин органів влади і бізнесу.

Державними органами, що регулюють партнерські відносини, можуть виступати комісії, координаційні ради, робочі групи з реалізацій проектів державно-приватного партнерства відповідного рівня, що створюються партнерами на паритетних началах і принципах рівноправної співпраці [24].

До того ж вдосконалення сучасного механізму управління державно-приватного партнерства у сфері культури дозволить ефективно функціонувати і

розвиватися організаціям і установам некомерційного сектора сфери культури. Нині сфера культури функціонує у все більшій взаємодії з іншими сферами громадської діяльності і регулювання, передусім зі сферою господарською, ринком в усіх його різноманітних проявах. Тому завдання регіональних органів управління полягає в тому, щоб створювати умови для реалізації і поєднання інтересів безлічі різних діючих суб'єктів сфери культури – різних груп населення, формувань, творчих колективів та їх об'єднань, організацій галузі культури та їх працівників, комерційних та некомерційних організацій.

Засновані на регіональному і місцевому рівнях посередницькі державні і громадські організаційні структури у сфері культури – це різні організації, що виконують деякі функції державного управління, але не мають статусу органу виконавчої влади [24].

Визначальними функціями таких некомерційних організацій (фондів, асоціацій, центрів) з делегованими їм державою певними повноваженнями, повинні стати – координуюча організаційна діяльність і розподіл фінансових коштів, у тому числі що надаються державою на розвиток сфери культури.

Державне управління проектом у сфері культури можна розглядати як спосіб економічного і раціонального використання фінансових коштів та ефективне соціальне явище, що має актуальне значення в сучасних ринкових умовах.

Державне управління проектами у сфері культури припускає кількісне визначення цілей розвитку культури, служить для вирішення фінансових, матеріальних, технічних, кадрових проблем на регіональному рівні і дозволяє:

- розширити вплив на процеси, що відбуваються в соціально-культурній сфері, залучаючи до розробки і реалізації програм і проектів нові суб'єкти соціально-культурної діяльності;

- вирішувати проблеми управління і планування в соціально-культурній сфері, пов'язані з недосконалістю законодавчої бази, відсутністю державної правової і фінансової підтримки;

- визначати головні пріоритети соціально-культурної політики регіону, зважаючи на специфіку території і особливості географічного положення;
- забезпечити можливість надання необхідного соціально-культурного мінімуму з боку держави різним категоріям населення [24].

На основі результатів проведених досліджень, ми пропонуємо виділити засадничі принципи механізму державно-приватного партнерства в сфері культури на регіональному рівні, а саме: децентралізація, демонополізація і демократизація системи управління і фінансування у сфері культури; перехід до переважно цільового фінансування культурної діяльності; різноманіття можливих організаційно-економічних форм культурної діяльності, що зважають на регіональну специфіку; диференціація моделей господарювання (комерційні і некомерційні організації; спеціалізовані моделі, що відповідають різним типам діяльності); забезпечення взаємодії на регіональному рівні різних суб'єктів культурної діяльності і культурної політики у вирішенні завдань, що відповідають їх загальним інтересам; впровадження управлінських дій, на основі договірних відносин і залучення різних суб'єктів до участі в розробці і реалізації цільових програм і проектів на партнерській основі [9].

Таким чином, ДПП – сучасний механізм, застосування якого сприятиме розвитку сфери культури в Україні, дозволить значно знизити витрати з Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Розумне використання механізмів ДПП поряд з іншими механізмами державного регулювання дозволить забезпечити умови для розвитку культури, зміцнення економічного і політичного суверенітету України, підвищення її міжнародного авторитету, інвестиційної привабливості [25].

Наразі війна триває, але держава вже робить кроки до відновлення країни, регіонів та громад. 9 липня 2022 р. Верховна Рада України в другому читанні ухвалила законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» № 5323. Цей закон передбачає вдосконалення державної регіональної політики та враховує виклики, які постали перед громадами й

регіонами через військову агресію Російської Федерації. Досягти цього можна через зміни в ключових аспектах державної регіональної політики – стратегічному плануванні, фінансуванні, інституційній підтримці та моніторингу регіонального розвитку [27].

Далі представимо шляхи посилення ролі органів місцевого самоврядування у післявоєнний період, зокрема у сфері культури (рис. 3.1).

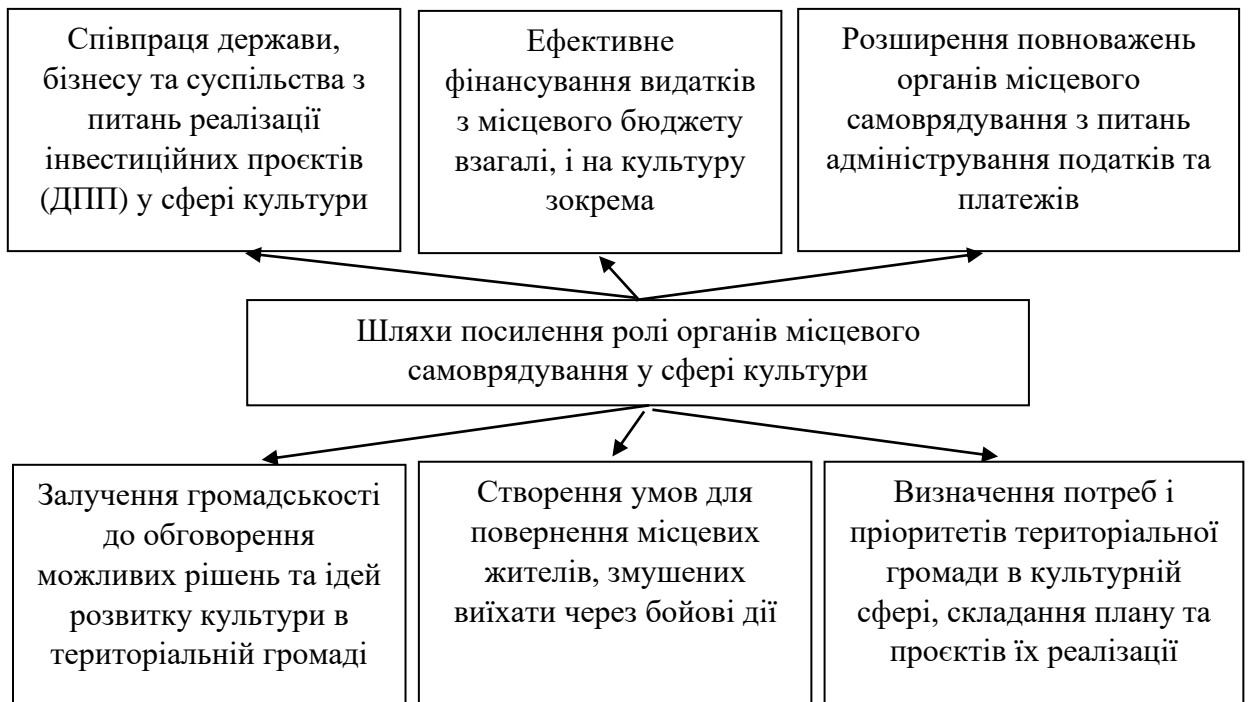

Рис. 3.1. Шляхи посилення ролі органів місцевого самоврядування для післявоєнного відновлення України

Отже, органи місцевого самоврядування і далі виконують свої повноваження, спрямовані розв'язання проблем місцевого рівня з урахуванням специфіки функціонування кожної території в умовах воєнного стану та потреби їх післявоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Досліджено поняття органів місцевого самоврядування та їх повноважень в сфері культури, у результаті чого встановлено, що органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у культурному розвитку територіальної громади, забезпечуючи її цілісність, сприяють патріотизму, впливають на всі сфери суспільного життя. Особливо проблеми культурного розвитку актуалізується в умовах війни. Знання історії, культури, традицій – є запорукою стійкості народу і майбутньої Перемоги України. Розвиток культури забезпечує конкурентоспроможність та привабливість як країни загалом, так і територіальної громади, зокрема.

Встановлено, що діяльність органів місцевого самоврядування, їх повноваження та компетенція, у тому числі і в сфері культури, здійснюється виключно в межах законодавства України. Основні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері культури визначені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Згідно з цим Законом, повноваження місцевого самоврядування в культурно-мистецькій сфері поділяються на самоврядні і делеговані, тобто повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом. Щодо основних самоврядних повноважень органів місцевого самоврядування в культурно-мистецькій сфері, то вони можуть бути узагальнені таким чином: повноваження по управлінню належними територіальним громадам або переданими їм культурно-мистецькими закладами, організаціями та їх матеріально-технічним забезпеченням; створення необхідних умов для естетичного виховання та професійної культурно-мистецької освіти дітей і молоді; створення необхідних умов для розвитку культури, відродження національної культурної спадщини; сприяння роботі творчих спілок та інших громадських об'єднань, які діють у сфері культури. Серед делегованих повноважень цих органів особливо слід

ззначити повноваження щодо організації кадрового забезпечення культурно-мистецьких закладів, обліку й охороні пам'яток історії та культури, збереженню та використанню культурного надбання, а також реєстрації відповідно до законодавства культурно-мистецьких навчальних закладів незалежно від форм власності та внесенню пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері культури та мистецтва. На виконання цих повноважень місцева рада затверджує відповідні програми розвитку культури, в яких передбачаються конкретні заходи, строки їх проведення та виконавці.

Обґрунтовано, що реформа місцевого самоврядування, а саме процеси децентралізації, тобто передача владних повноважень і бюджетних надходжень від центральних органів державної влади до органів місцевого самоврядування вплинули також і на сферу культури. Однак, потрібно зазначити, що перевага у вирішенні багатьох питань регіонального культурного розвитку надається органам місцевої виконавчої влади, які працюють у тісному взаємозв'язку з органами місцевого самоврядування, адміністраціями закладів культури і мистецтв. А отже, реалізуючи державну політику у сфері культури, обласні, а також районні державні адміністрації мають набагато більше повноважень, ніж органи місцевого самоврядування. Саме обласні державні адміністрації координують взаємодію місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з культурного розвитку територіальних громад; надають методичну допомогу місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань застосування законодавства в сфері культури; одержують в установленому порядку статистичну інформацію та інші матеріали з питань, що належать до їхньої компетенції та інше.

2. Розглянуто зміст основних законодавчих актів, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури, серед яких: Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи самоорганізації населення», «Про культуру» тощо.

Встановлено, що діяльність органів місцевого самоврядування у галузі культури регулюється не лише чинними нормами законодавства, а й рішеннями місцевих рад, що є самостійними органами, наділеними широкими повноваженнями. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури конкретизуються у програмах культурного розвитку сіл, селищ та міст, а також у статутах територіальних громад, які приймаються з метою врахування історичних та національно-культурних особливостей.

3. Проведено дослідження загального стану розвитку сфери культури у 2022 році в Україні, у результаті якого з'ясовано, що частка видатків на культуру як з державного, так і з місцевого бюджетів залишається невисокою, та не перевищує 0,53% та 3,08 % відповідно і має негативну тенденцію. У 2022 році негативні тенденції фінансування видатків на культуру та мистецтво спостерігаються за усіма регіонами України, однак найбільше постраждали ті регіони, які перебувають безпосередньо в зоні бойових дій або ж є тимчасово окупованими. В структурі видатків на культуру в основному забезпечувалися поточні видатки і лише 5% було спрямовано на капітальні витрати. Лівову частку поточних видатків займала оплата праці та нарахування на заробітну плату. Не зважаючи на те, що частка таких видатків перевищує 60%, заробітна плата працівників цієї сфери залишається нижчою, ніж середня по Україні. У розрізі функціональної класифікації видатків, найбільше видатків було спрямовано на клубні заклади, бібліотеки, музеї і виставки, що загалом становить 70,4% всіх видатків на культуру. Тоді як найменше – було спрямовано на кінематографія та заповідники відповідно. Отже, пріоритетом для місцевих органів влади залишається фінансування бібліотек, музеїв, клубних закладів та організація виставок. Однак, високі видатки на функціонування бібліотек, музеїв, клубних закладів можна пояснити розгалуженою мережею таких закладів по Україні. Тоді як кількість заповідників і проектів пов'язаних із кінематографією значно менше.

Усе це свідчить про те, що рівень фінансування сфери культури залишається низьким, частка сфери культури у фінансуванні галузей соціальної

сфери в середньому не перевищує 3%, попри соціальну спрямованість регіональних бюджетів. Приватні заклади культури не задовольняють повною мірою потреби регіонів в інфраструктурних об'єктах культурної сфери. Низький рівень платоспроможності населення обмежує доступ до культурних послуг і негативно впливає на діяльність закладів культури.

4. Досліджено реалізацію повноважень Криворізькою міською радою в сфері культури, встановлено, що управління сферою культури м. Кривий Ріг здійснює Управління культури Криворізької міської ради. Дане Управління діє згідно з Положення про Управління культури та наділене повноваженнями відповідно до покладених завдань. Розглянуті результати діяльності Управління у 2022 році. Розкрито зміст заходів основної Програми розвитку культури та мистецтва в місті Кривому Розі на 2015 – 2024 роки. Необхідно додати, що взагалі місто Кривий Ріг забезпечене закладами культури, які є в різних районах, проте розташовуються не пропорційно до кількості населення та наявних потреб у таких закладах. Загалом закладів культури у м. Кривий Ріг, різних форм власності, є близько 220, серед них: 47 бібліотек, для дітей, дорослих та за різними сферами; 10 музичних шкіл; 5 народних домів; 9 театрів; 9 кінотеатрів; 54 музеї; 41 дитячий клуб; 27 книгарень; 19 галерей.

У 2022 році діяльність Управління культури було переорієнтовано відповідно до потреб та вимог воєнного стану: допомога ЗСУ, підтримка бойового духу та оптимізму у боротьбі з окупантами, терапія мистецтвом і туристична діяльність для внутрішньо переміщених осіб та юних криворіжан, організація мистецької освіти офлайн, волонтерство. Управління відмовилося до масових і довготривалих форм роботи і зосередилося на проведенні флешмобів, перформансів, міні концертів, виставкової діяльності.

Волонтерство стало невід'ємною частиною роботи працівників культури: допомога в роботі Штабу допомоги вимушеним переселенцям міської територіальної громади, облаштування укриттів, плетіння маскувальних сіток, збір коштів на потреби ЗСУ, створення бібліотечок книг для військових частин, оберегів для воїнів тощо.

5. Досліджено закордонний досвід муніципального управління сферою культури, наведено досвід європейських країн з реформування публічного управління сфери культури та зроблено аналіз реформування галузі в європейських країнах. Дослідження міжнародних практик управління у сфері культури дає можливість Україні запровадити найкращі моделі адміністрування, сприяючи тим самим проведенню модернізації галузі. Встановлено, що головною тенденцією розвитку адміністративної децентралізації в сфері культури в країнах Європи є розширення права прийняття рішень і відповідальності для місцевих органів влади, неурядових організацій на місцях і населення регіону.

6. Розроблені підходи до вдосконалення управління сферою культури на місцевому рівні. Виокремлено основні напрями розвитку повноважень органів місцевого самоврядування в сфері культури, серед яких: належна організація залучення громадян до процесів прийняття рішень в сфері культури; підвищення ефективності фінансування капітальних видатків на сферу культури; розширення фінансування сфери культури із спеціального фонду бюджетів територіальних громад; подолання негативних структурних змін у фінансуванні культури та мистецтва; підвищення професійного рівня менеджменту в сфері культури.

Також, в умовах децентралізації та формування різноманітних суб'єктів у сфері культури виникає необхідність використовувати для розвитку культурної сфери ресурси держави, регіонів, територіальних громад та суспільства в цілому. Реалізувати це можливо застосовуючи державно-приватне партнерство. Необхідно створювати умови для саморозвитку культурної сфери і підтримувати в культурній діяльності незалежних суб'єктів, які можуть бути як партнерами, так і конкурувати між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт за результатами оцінювання ефективності застосування окремих законодавчих актів щодо децентралізації влади в Україні, 2021. URL: <http://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42258.pdf>
2. Аналітичний звіт. Стан фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів у 2022 році: основні тенденції. Київ: 2023. 183 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1297/Аналітичний_звіт_Культура.pdf
3. Бабицька С. І. Основні принципи державного управління культурою в регіоні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*, 2019. № 1. С. 21-28
4. Борденюк В. Деякі проблеми реформування інститутів публічної влади на місцях в контексті державної регіональної політики *Збірник наукових праць Української академії державного управління при Президенті України* : в 4 ч. / [за заг. Ред. В.І. Лугового, В.М. Князева]. К. : Вид-во УАДУ, 2000. Вип. 2. Ч. І. С. 21-31.
5. Бюджет Кривого Рогу 2022: у пріоритеті - соціальний захист криворіжців. URL : <https://rudana.com.ua/news/byudzhzet-kryvogo-rogu-2022-u-prioryteti-socialnyu-zahyst-kryvorizhzciv>.
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 59. С. 9-47.
7. Відкриті дані Виконавчого комітету Криворізької міської ради. Освіта та культура URL : <https://krser.pp.ua/publicna-informacziya/vidkryti-dani-vykonavchuj-komitet-kryvorizkoyi-miskoyi-rady/>
8. Всесвітня декларація місцевого самоврядування URL: https://pidruchniki.com/15931106/pravo/vsesvitnya_deklaratsiya_mistsevogo_samovyaduvannya.

9. Головінов О.М. Реалістичні напрями формування державно-приватного партнерства як складові інноваційного розвитку *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1. С. 44-48.

10. Головне управління статистики в Дніпропетровській області: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.dneprstat.gov.ua>

11. Гуманітарна політика Української держави в новітній період / ред. С. І. Здіорук. Київ. : НІСД, 2021. 403 с.

12. Данилишин Б.М., Пилипів В.В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2023. № 1. С. 5–11.

13. Державна служба статистики України / Культура. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

14. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник / за ред. С. Г. Серьогіної, І. І. Бодрової, С. В. Болдирєва, В. О. Величко та ін. Харків: Право. 2020. 360 с.

15. Децентралізація в Україні: Досягнення, надії і побоювання URL: https://www.international.org/Ukraine_Decentralisation_UK_2021.pdf

16. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні». DESPRO. К.: ТОВ «Софія». 2022. 128 с.

17. Децентралізація у сфері культури: можливості та виклики / Фахівцю бібліосервісу. URL: <https://lib.if.ua/prof/?P=2085>

18. Дзоз В. Гуманітарна політика України: проблеми формування та реалізації (соціально- філософський аналіз) Київ : Знання України, 2020. 316 с.

19. Діяльність будинків культури по задоволенню потреб територіальних громад: звіт за результатами дослідження. Кіровоград : ІСКМ, 2020. 64 с.

20. Довженко В.А. Контент-аналіз стратегій регіонального розвитку. *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації*: матеріали II всеукр. наук.-практ. конфер. за міжнар. участю (м. Житомир, 23 червня 2020 р.,). Житомир: ЖНАЕУ, 2020. С. 57-61.

21. Довженко В.А. Регіональні аспекти публічного управління сферою культури. *Наукові перспективи* 2021. № 10(16). С 70-76
22. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 5 листопада 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text.
23. Європейська Хартія регіональної демократії : наук.-практ. Коментар / [авт.- уклад. : Т. М. Безверхнюк, та ін.]. Асоціація дослідників держ. Упр. Одеса : ХОББИТ ПЛЮС, 2008. 186 с.
24. Єрмілов С.Ф. Особливості формування інституту державно-приватного партнерства *Держава та регіони. Серія: Державне управління.* 2021. № 4. С. 92-95.
25. Єрьоміна О. В. Політико-правові засади здійснення державно-приватного партнерства у сфері культури в Україні. *Theory and Practice of Public Administration.* 2020. №2.69. С. 133-141.
26. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. – URL: <http://www.Zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?Nreg=2768-14>.
27. Ігнатченко І.Г. Актуальні питання діяльності органів місцевого самоврядування у сфері культури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2023 Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина 1. Том 2. С. 151-155.
28. Ігнатченко І.Г. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культурно-мистецької діяльності URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1748>
29. Калашнікова О., Крупник А. Проблеми проведення реформування місцевого самоврядування та розвитку місцевої демократії в умовах нової системи державного управління, 2018. URL: <http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2018/08/Analizproblem-reformuvannya-na-mistsevomu-rivni-ta-zabezpechennya-demokratiyi-uchasti-.pdf>
30. Качмарський Є.І. Пошук ефективної моделі місцевого самоврядування для України: теорія і практика. *Дні науки філософського факультету – 2018*: матеріали доповідей та виступів міжнародної наукової

конференції. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2018. Ч. XI. С. 35-36.

31. Кіріка Д. Проблеми демократичної трансформації державної влади в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 26–28. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/5.pdf

32. Ковтун І.Б. Поняття і сутність повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління, 2021 р., № 1. С. 211-217.

33. Колодій О.М. Досвід децентралізації у Франції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія : Державне управління. 2022. Т. 29(68), № 1. С. 195-199.

34. Конституція незалежної України : навч. досіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Спілка юристів України; [за ред. В.Ф. Погорілко]. Київ, 2000. 426 с.

35. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

36. Криворізька міська ради та її виконавчий комітет: офіційний веб-сайт. URL: <https://kr.gov.ua>

37. Культурна політика в Україні: аналітичний огляд [за ред. О. Гриценка]. Київ. : УЦКД, 2020. 160 с.

38. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук. Київ. 2017. 110 с.

39. Маєв А.П. Децентралізація влади у Франції: досвід для України. *Актуальні проблеми державного управління*. Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. 2022. вип. 3(51). С. 85–88.

40. Мищак І. М. Нормативно-правове регулювання відновлення майнових прав релігійних громад в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. №9 3. С. 46-51.

41. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А.П. Лелеченко, О.І. Васильєва, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук] Київ: 2017. 110 с.

42. Муніципальне право України : підручник / [В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін. ; за заг. Ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького]. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 352 с.

43. Науменко Р.А. Перспективи використання європейського досвіду при впровадженні сучасної моделі децентралізації влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. №9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?Op=1&z=902>

44. Омельчук В. В. Механізм інтеграції національних меншин та їх особливості. *Становлення і розвиток української державності* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, МАУП, 27 жовтня 2020 р. Київ : Персонал, 2020. Вип. 1. С. 79-90.

45. Омельчук В. В. Національна культурна спадщина культового характеру в єдиному гуманітарному просторі України. *Діалог православ'я та ісламу: роль релігії у сучасному житті* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 30 березня 2020 р. Київ : Персонал, 2020. С. 157-168.

46. Органам місцевого самоврядування радять закрити інформацію на час війни : Офіційний сайт реформи децентралізації влади – URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14615>.

47. Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади: навч. посіб. / М. І. Ославський. Київ. : Знання, 2020. – 357 с.

48. Пахлова С. Є. Специфіка публічного управління у сфері культури: український та європейський досвід URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?

49. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті, ухвалена Конгресом місцевих і регіональних органів влади Європи 21 травня 2003 р. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>.

50. Петленко Ю.В., Міланченко В. Фінансова децентралізація як напрямок підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2020. Вип. 4. С. 39-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2020_4_5

51. Петришина М.О., Колодяжний О.О. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування: на прикладі Франції та Польщі. *Молодий вчений*. 2021. № 1, ч. 2. С. 11-19.

52. Петровський П. М. Сервісна концепція державного управління. Енциклопедія державного правління : у 8 т. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол.: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

53. Петровський П. М. Теоретико-методологічні основи становлення успішного суб'єкта регіонального розвитку в Україні. Ефективність державного управління. 2021. Вип. 4. С. 13-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2021_4_3.

54. Піньковська Г.В. Роль сфери культури у соціально-економічному розвитку регіонів країни. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/92116>.

55. Презентовано Концепцію «Децентралізація: сектор Культура» / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249672311>.

56. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 16. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.

57. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.

58. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

59. Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10. 2000 р. № 2017-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 48. Ст. 409.

60. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

61. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 20.12.19 №157-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/157-19>

62. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 р. № 5029. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 61. Ст. 2471.

63. Про засади державної регіональної політики : проект Закону України від 25.06.2012 № 6462-д URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=43838.

64. Про затвердження «Програми розвитку культури та мистецтва в місті Кривому Розі на 2015 – 2024 роки» : Рішення 3-ї сесії Криворізької міської ради від 30.12.2014 №3177. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/6237777777_d2/.

65. Про затвердження Положення про Управління культури Криворізької міської ради: Рішення Криворізької міської ради від 23.09.2020 № 5014. URL: https://kr.gov.ua/ua/news/pg/90118150472043_n/

66. Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10. 2012 № 984. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 81. Ст. 3278.

67. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

68. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

69. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-ХМ. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 21-22. Ст. 190.

70. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 254.

71. Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-XII. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?Nreg=2780-12>.

72. Про правовий режим воєнного стану : Закону України № 2259-IX від 12.05.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

73. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-вр#Text>.

74. Пухтинський М. О. Трансформація системи місцевого самоврядування в контексті реалізації міжнародно-правових стандартів місцевої демократії. *Вісник АПСВТ*. 2021. № 3-4б. С. 63–67

75. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; за ред. С.Л. Шульц. Львів, 2018. 140 с.

76. Співак Д.П. Сучасні теорії та моделі місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2012. Вип. 44. С. 112-124.

77. Статут територіальної громади міста Кривого Рогу URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/statut_tieritorialnoyi_ghromadi_12.

78. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с.

79. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [ред. Кол. : Ю.С. Шемшученко (голова) та ін.]. Київ. : Укр. Енцикл., 2021. Т. 3. 789 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняння повноважень в сфері культури

Власні та делеговані повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад	Власні повноваження районних і обласних рад	Делеговані повноваження місцевим державним адміністраціям	Власні повноваження місцевих державних адміністрацій
<p>До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:</p> <p>а) <i>власні (самоврядні) повноваження:</i></p> <p>1) управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, молодіжними центрами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;</p> <p>2) забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних і комунальних закладах освіти, створення необхідних умов для виховання дітей та молоді, розвитку їхніх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних закладів освіти, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких громадських об'єднань, молодіжних центрів;</p> <p>3) створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням;</p> <p>4) забезпечення пільгового проїзду учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів;</p> <p>5) вирішення питань про надання професійним творчим</p>	<p>Питання, які вирішуються районними і обласними радами виключно на їх пленарних засіданнях</p> <p>1) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, підготовки територіальної оборони та населення України до участі в русі національного спротиву відповідно району, області, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання;</p> <p>2) вирішення в установленому законом порядку питань щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад;</p>	<p>Районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям такі повноваження:</p> <p>1) підготовка і внесення на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, цільових місцевих програм підготовки територіальної оборони та підготовки населення до участі в русі національного спротиву, цільових програм з інших питань, а в місцях компактного проживання національних меншин - також програм їх національно-культурного розвитку, проектів рішень, інших матеріалів з питань, передбачених цією статтею; забезпечення виконання рішень ради;</p> <p>2) підготовка пропозицій до програм соціально-економічного та</p>	<p>Повноваження в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді</p> <p>Місцева державна адміністрація:</p> <p>1) реалізовує державну політику в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді, утвердження української національної та громадянської ідентичності;</p> <p>2) може здійснювати функції засновника щодо наукових установ, закладів освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, що належать до сфери її управління, їх матеріально-фінансове забезпечення;</p> <p>3) вживає заходів до збереження мережі закладів освіти, культури, охорони здоров'я,</p>

<p>працівникам, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, молодіжні центри, молодіжні простори, необхідних для творчої діяльності або реалізації завдань молодіжної політики;</p> <p>б) організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм;</p> <p>7) створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;</p> <p>8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики;</p> <p>9) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку;</p> <p>10) сприяння розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, молодіжних рад, молодіжної інфраструктури;</p> <p>11) сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти;</p> <p>б) <i>делеговані повноваження:</i></p> <p>1) забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти і медичного обслуговування на відповідній території, можливості отримання освіти державною мовою;</p> <p>2) забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти і медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи</p>	<p>призначення і звільнення їх керівників;</p> <p>3) внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом;</p> <p>4) заслуховування звітів голів місцевих державних адміністрацій, їх заступників, керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету, рішень ради із зазначених питань, а також про здійснення місцевими державними адміністраціями делегованих їм радою повноважень.</p>	<p>культурного розвитку, розвитку молоді відповідно областей та загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України;</p> <p>3) організація охорони, реставрації, використання пам'яток історії та культури, архітектури і містобудування, палацово-паркових, паркових та садибних комплексів, природних заповідників місцевого значення;</p> <p>4) забезпечення відповідно до законодавства розвитку науки, усіх видів освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, туризму; сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел, роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері освіти, охорони</p>	<p>фізкультури і спорту та розробляє прогнози її розвитку, враховує їх при розробці проектів програм соціально-економічного розвитку;</p> <p>4) забезпечує виконання законодавства щодо всебічного розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, створення умов для розвитку та використання мов інших національностей;</p> <p>5) сприяє роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, фондів, асоціацій, жіночих, молодіжних, дитячих та інших громадських організацій.</p>
---	---	---	---

<p>щодо удосконалення кваліфікації кадрів, залучення роботодавців до надання місць для проходження виробничої практики учнями професійно-технічних навчальних закладів;</p> <p>3) забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення;</p> <p>4) організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку;</p> <p>5) надання допомоги випускникам загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів державної або комунальної форми власності у працевлаштуванні;</p> <p>6) забезпечення школярів із числа дітей-сиріт, дітей з інвалідністю/осіб з інвалідністю I-III групи, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками, створення умов для самоосвіти;</p> <p>7) організація роботи щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх;</p> <p>8) вирішення відповідно до законодавства питань про повне державне утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу, закладах професійної (професійно-технічної) освіти та утримання учнів спеціальних закладів освіти, про надання пільг на утримання дітей у пансіонах закладів освіти, а також щодо оплати харчування дітей у закладах освіти (групах подовженого дня);</p> <p>9) вирішення питань про надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та особам з інвалідністю права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах;</p> <p>10) забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання;</p> <p>11) внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я.</p>		<p>здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, сім'ї та молоді;</p> <p>5) підготовка і подання на затвердження ради пропозицій щодо організації територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом, підготовка і подання на затвердження ради пропозицій щодо оголошення в місцях масового розмноження та вирощування потомства дикими тваринами «сезону тиші» з обмеженням господарської діяльності та добуванням об'єктів тваринного світу.</p>	
---	--	--	--

Додаток Б

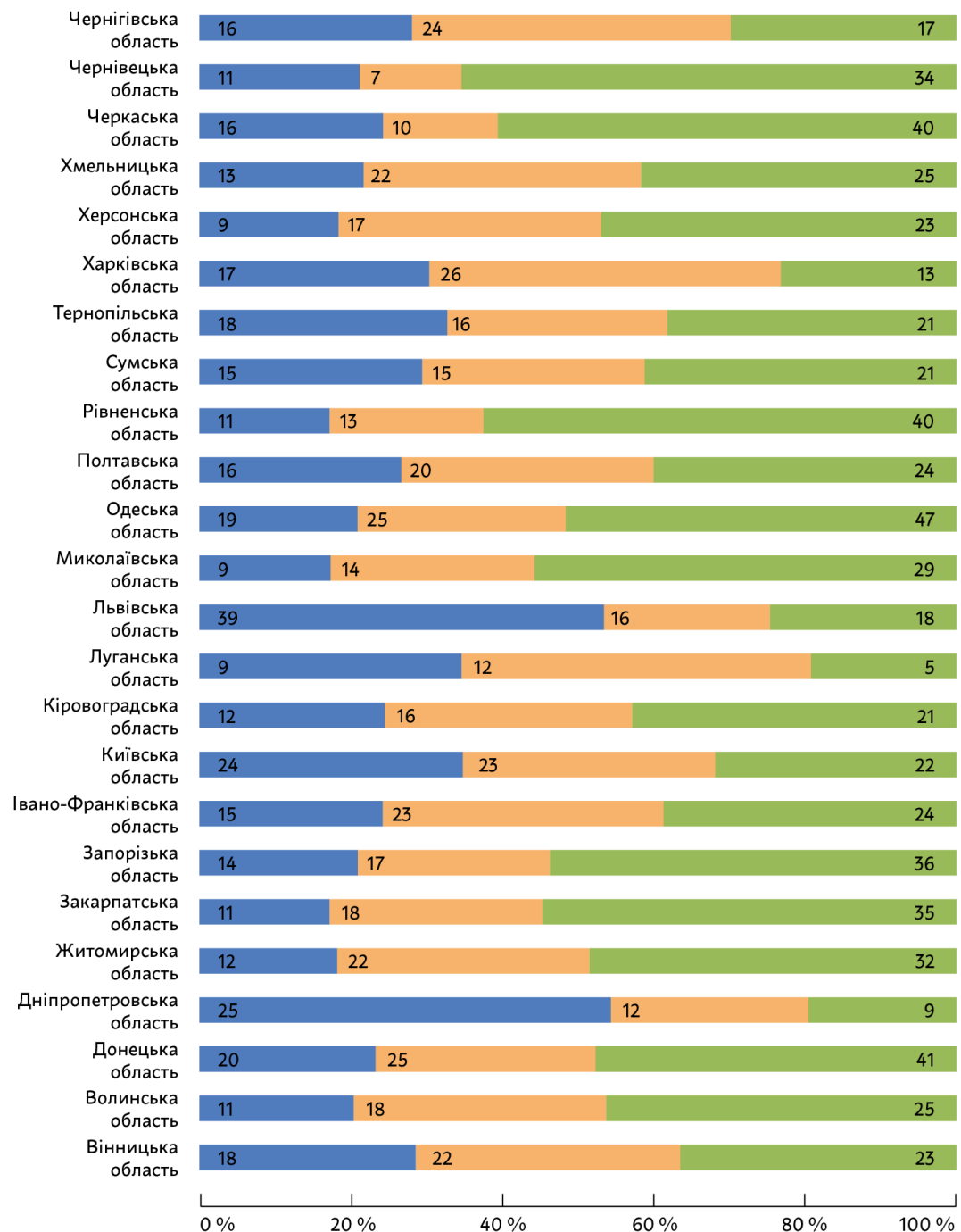
Фактичні видатки на культуру та мистецтво за регіонами України з урахуванням чисельності постійного населення

Група	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис.грн.			Постійне населення, осіб		
	2020	2021	2022	середня чисельність у 2020 році	середня чисельність у 2021 році	середня чисельність у 2022 році*
Вінницька обл.	561 658,23	609384,93	627385,8	1530184	1512234	1501541
Волинська обл.	373 174,09	422971,87	389901,9	1026681	1021648	1018335
Дніпропетровська обл.	963 886,96	1206468,97	1075556,6	3156032	3115951	3091509
Донецька обл.	585 122,83	677526,27	331080,7	4103159	4066941	4045003
Житомирська обл.	407 959,67	495031,73	444439,9	1202622	1188032	1179067
Закарпатська обл.	340 909,36	405180,49	330508,2	1249127	1244469	1241265
Запорізька обл.	617 901,31	702249,15	547650,9	1676169	1651700	1636603
Івано-Франківська обл.	491 050,97	554020,71	535129,1	1361877	1353740	1348467
Київська обл.	610 989,27	814377,42	673894,1	1779008	1786026	1789531
Кіровоградська обл.	381 097,1	425325,02	431219,1	920203	905505	896578
Луганська обл.	286 086,34	346017,29	132141,6	2124020	2107524	2097690
Львівська обл.	913 747,45	1122386,63	1174640,7	2486547	2469572	2458753
м. Київ	1 187 680,21	1509187,21	1339015,6	2923463	1099392	2910195
Миколаївська обл.	447 452,76	527008,02	400811,7	1113413	2348689	1090442
Одеська обл.	873 411,87	1017702,17	1069169,2	2361609	1354068	2339511
Полтавська обл.	710 800,26	825999,88	806803,1	1371415	1144060	1343586
Рівненська обл.	416 226,41	491835,38	494576,9	1149648	1042420	1140283
Сумська обл.	439 756,9	511425,59	494230,5	1058658	1022887	1032876
Тернопільська обл.	423 779,28	444996,17	437382,1	1031378	2600762	1018082
Харківська обл.	106 1637,76	1214604,54	839191,7	2630512	1007721	2581970
Херсонська обл.	367523,42	435487,6	265988,3	1020878	1233145	999552
Хмельницька обл.	483431,5	574087,28	557332,5	1246082	1165876	1224989
Черкаська обл.	441967,73	519151,34	504783,7	1181573	890446	1156343
Чернівецька обл.	264163,22	284158,87	274648,1	896034	959466	887128
Чернігівська обл.	454393,28	518501,4	463232,6	975456	2915934	949948
Місцеві бюджети	14 105 808,17	16 655 085,92	14 640 714,5	41575748	41208208	40979247

Видатки в розрахунку на 1 особу (постійне населення) в рік, грн			Видатки в розрахунку на 1 особу (постійне населення) в місяць, грн			Видатки в розрахунку на 1 особу (постійне населення) в місяць, дол США			Темп приросту	
2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2021/20	2022/21
367,05	402,97	417,83	30,59	33,58	34,82	1,13	1,23	1,08	8,46%	-12,50%
363,48	414,01	382,88	30,29	34,50	31,91	1,12	1,26	0,99	12,53%	-21,96%
305,41	387,19	347,91	25,45	32,27	28,99	0,94	1,18	0,90	25,24%	-24,18%
142,60	166,59	81,85	11,88	13,88	6,82	0,44	0,51	0,21	15,41%	-58,54%
339,23	416,68	376,94	28,27	34,72	31,41	1,05	1,27	0,97	21,35%	-23,66%
272,92	325,59	266,27	22,74	27,13	22,19	0,84	0,99	0,69	17,86%	-30,99%
368,64	425,17	334,63	30,72	35,43	27,89	1,14	1,30	0,86	13,94%	-33,59%
360,57	409,25	396,84	30,05	34,10	33,07	1,11	1,25	1,02	12,13%	-18,17%
343,44	455,97	376,58	28,62	38,00	31,38	1,06	1,39	0,97	31,16%	-30,31%
414,14	469,71	480,96	34,51	39,14	40,08	1,28	1,43	1,24	12,05%	-13,59%
134,69	164,18	62,99	11,22	13,68	5,25	0,42	0,50	0,16	20,42%	-67,62%
367,48	454,49	477,74	30,62	37,87	39,81	1,14	1,39	1,23	22,18%	-11,30%
406,26	1372,75	460,11	33,85	114,40	38,34	1,26	4,19	1,19	233,81%	-71,72%
401,87	224,38	367,57	33,49	18,70	30,63	1,24	0,69	0,95	-44,84%	38,23%
369,84	751,59	457,01	30,82	62,63	38,08	1,14	2,30	1,18	100,76%	-48,69%
518,30	721,99	600,48	43,19	60,17	50,04	1,60	2,20	1,55	37,62%	-29,82%
362,05	471,82	433,73	30,17	39,32	36,14	1,12	1,44	1,12	28,74%	-22,43%
415,39	499,98	478,50	34,62	41,67	39,87	1,28	1,53	1,23	18,91%	-19,24%
410,89	171,10	429,61	34,24	14,26	35,80	1,27	0,52	1,11	-58,86%	111,88%
403,59	1205,30	325,02	33,63	100,44	27,08	1,25	3,68	0,84	195,04%	-77,24%
360,01	353,15	266,11	30,00	29,43	22,18	1,11	1,08	0,69	-3,09%	-36,41%
387,96	492,41	454,97	32,33	41,03	37,91	1,20	1,50	1,17	25,39%	-22,03%
374,05	583,02	436,53	31,17	48,59	36,38	1,16	1,78	1,12	53,98%	-36,82%
294,81	296,16	309,59	24,57	24,68	25,80	0,91	0,90	0,80	-0,76%	-11,79%
465,83	177,82	487,64	38,82	14,82	40,64	1,44	0,54	1,26	-62,29%	131,41%
339,28	404,17	357,27	28,27	33,68	29,77	1,05	1,23	0,92	17,69%	-25,41%

Додаток В

Розподіл видатків на культуру та мистецтво з бюджетів за сільськими, селищними та міськими територіальними громадами в 2022 році

Примітка: Кількість бюджетів територіальних громад за якими проведений аналіз складає 1438. Інформація відсутня за: 2 селищними та 18 міськими територіальними громадами Донецької області; 11 міськими територіальними громадами Луганської області.

■ Міські ОТГ
 ■ Селищні ОТГ
 ■ Сільські ОТГ

Додаток Г

Фактичні видатки на культуру та мистецтво з бюджетів територіальних громад в 2022 році

	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис грн	Міські ТГ		
		Кіль- кість ТГ	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис. грн	Середній по- казник видат- ків на культуру і мистецтво у ТГ, тис грн
Вінницька обл.	627 385,8	18	286 037,29	15 890,96
Волинська обл.	389 901,9	11	157 778,78	14 343,53
Дніпропетровська обл.	1 075 556,6	20	481 951,67	24 097,58
Донецька обл.	331 080,7	25	247 898,90	9 915,96
Житомирська обл.	444 439,9	12	164 408,10	13 700,68
Закарпатська обл.	330 508,2	11	105 135,80	9 557,80
Запорізька обл.	547 650,9	14	236 102,35	16 864,45
Івано-Франківська обл.	535 129,1	15	240 426,61	16 028,44
Київська обл.	673 894,1	24	342 382,11	14 265,92
Кіровоградська обл.	431 219,1	12	156 617,06	13 051,42
Луганська обл.	132 141,6	9	50 982,27	5 664,70
Львівська обл.	1 174 640,7	39	718 770,18	18 430,00
м. Київ	1 339 015,6	0	0	
Миколаївська обл.	400 811,7	9	156 803,09	17 422,57
Одеська обл.	1 069 169,2	19	498 122,99	26 217,00
Полтавська обл.	806 803,1	16	379 251,06	23 703,19
Рівненська обл.	494 576,9	11	195 303,92	17 754,90
Сумська обл.	494 230,5	15	199 186,83	13 279,12
Тернопільська обл.	437 382,1	18	184 813,83	10 267,44
Харківська обл.	839 191,7	17	437 759,31	25 750,55
Херсонська обл.	265 988,3	9	73 716,89	8 190,77
Хмельницька обл.	557 332,5	13	255 708,08	19 669,85
Черкаська обл.	504 783,7	16	213 872,84	13 367,05
Чернівецька обл.	274 648,1	11	94 389,06	8 580,82
Чернігівська обл.	463 232,6	16	170 998,54	10 687,41
ВСЬОГО	14 640 714,5	380	6 048 417,56	15 916,89

Продовження додатку Г

Селищні ТГ			Сільські ТГ			Видатки в розрахунку на 1 особу (постійне населення) в місяць, грн
Кількість ТГ	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис. грн	Середній показник видатків на культуру і мистецтво у ТГ, тис грн	Кількість ТГ	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис. грн	Середній показник видатків на культуру і мистецтво у ТГ, тис грн	2020
22	115 815,79	5 264,35	23	67 330,81	2 927,43	74,78%
18	70 401,39	3 911,19	25	55 805,49	2 232,22	72,84%
25	140 424,25	5 616,97	41	121 644,27	2 966,93	69,18%
12	31 141,61	2 595,13	9	16 060,01	1 784,45	89,13%
22	101 192,85	4 599,68	32	62 347,42	1 948,36	73,79%
18	36 782,91	2 043,50	35	52 831,28	1 509,47	58,92%
17	44 958,17	2 644,60	36	60 639,51	1 684,43	62,39%
23	96 603,62	4 200,16	24	56 570,13	2 357,09	73,55%
23	155 952,14	6 780,53	22	107 287,57	4 876,71	89,87%
16	95 543,00	5 971,44	21	66 974,49	3 189,26	74,01%
12	35 801,59	2 983,47	5	3 660,12	732,02	68,44%
16	63 267,40	3 954,21	18	69 136,99	3 840,94	72,46%
0	0		0	0		0%
14	54 877,95	3 919,85	29	41 789,02	1 441,00	63,24%
25	141 779,30	5 671,17	47	164 346,51	3 496,73	75,22%
20	127 772,49	6 388,62	24	116 824,26	4 867,68	77,32%
13	66 603,37	5 123,34	40	85 401,83	2 135,05	70,22%
15	74 511,16	4 967,41	21	83 622,96	3 982,05	72,30%
16	63 049,35	3 940,58	21	52 441,91	2 497,23	68,66%
26	138 254,46	5 317,48	13	32 564,94	2 505,00	72,52%
17	52 153,59	3 067,86	23	28 202,31	1 226,19	57,92%
22	98 775,65	4 489,80	25	57 763,32	2 310,53	73,97%
10	51 679,40	5 167,94	40	107 807,26	2 695,18	73,96%
7	27 487,26	3 926,75	34	43 563,83	1 281,29	60,24%
24	86 738,85	3 614,12	17	37 185,42	2 187,38	63,67%
433	1 971 567,55	4 553,27	625	1 591 801,66	2 546,88	65,65%

Додаток Д

Основні заклади культури м. Кривий Ріг та їх характеристика

На теперішній час мережа закладів культури залишається основним надавачем послуг культури і соціально орієнтованого дозвілля для населення.

У Центрально-Міському районі послуги у сфері культури забезпечує галузь, яка представлена вісімнадцятьма закладами: театром, історико-краєзнавчим музеєм, музеєм культури єврейського народу, виставочним залом, палацом культури, музичною школою, школою мистецтв, художньою школою, музичним коледжем, двома дитячими бібліотеками, чотирма дорослими бібліотеками, одним клубом, кінотеатром та кореспондентським пунктом м. Кривий Ріг філії ПАТ «НСТУ» «Дніпропетровська регіональна дирекція». Чисельність працюючих в цих закладах становить 600 осіб.

Галузь культури у районі представлена 18 закладами.

Комунальне підприємство «Криворізький академічний міський театр драми та музичної комедії імені Тараса Шевченка» заснований у 1931 році та по праву вважається головним культурним осередком міста Кривого Рогу. Репертуар театру представлений широкою палітрою – від історичних вистав та вистав з національним колоритом - до класики світового значення та сучасних хореографічних постанов. Труппа театру складається з талановитих акторів, у закладі втілюються нові сучасні форми постановок з використанням сучасних новітніх технологій. З великим успіхом на сцені театру ідуть вистави українських класиків «Наталка-Полтавка», «Ой, не ходи, Грицю...», «Сорочинський ярмарок», «Кайдашева сім'я», «Запорожець за Дунаєм». Разом з героями Островського, Чехова, Горького, Гарбузова, Дударева на сцену театру прийшла естетика російської драматургії: «Порог», «Майская ночь», «Забуть Герострата», «Завещание целомудренного бабника». Звертається творчий колектив театру і до зарубіжної класики: «Король лир» У. Шекспіра, Ж. Мольєра «Тартюф», Ф.Лоу «Моя прекрасная леди», «Підступність та кохання» Шиллера, «Гамлет» Шекспіра, «Містер Ікс», «Маріца», «Сільва» І.Кальмана, «Весела вдова» Ф.Легара, «Летюча миша», Д. Патріка «Странная миссис Сэвидж», Г.Канчелі «Проделки Ханумы», М.Ладо «Очень простая история» та «Циганський барон» І.Штрауса. Також, у театрі представлені сучасні хореографічні постановки - хореографічна поема під музику Чайковського «Франческа да Ріміні». Для маленьких глядачів актори театру пропонують: «Аленький цветочек», «Де Василиса Премудра?», «Книга желаний», «Жила-была принцесса», «Мультишки», «Однажды Бабка-Ёжка», «Маугли», «Приключения кота Леопольда», «Золотой циплёнок». Це все спрямоване на надання театром послуг, які задовольняють потреби самого вимогливого глядача, приваблюють нового глядача та зберігають постійного.

Комунальний заклад культури «Міський історико-краєзнавчий музей» КМР був створений в січні 1960 року згідно Постанови Ради Міністрів України. Основним завданням музею є залучення якнайбільшої кількості мешканців міста до вивчення історії рідного краю, ознайомлення їх з природно-ресурсним потенціалом, особливостями економічного, соціально-культурного розвитку Кривбасу, його видатними постатями і професійними діячами мистецтва, науки, спорту, політики тощо.

На базі КЗК «Міський історико-краєзнавчий музей» діють 2 структурних підрозділи: з 1992 року – Тернівський філіал; з 1997 року – філіал «Музей-квартира художника Григорія Синиці». З 19 грудня 2012 року у приміщенні найбільшого в світі

«Квіткового годинника» відкрито відеогалерею закладу, яка обладнана сучасною проекційною апаратурою, що працює у 3D та HD форматах. Унікальна 3D відеогалерея закладу стала популярним туристичним об'єктом для іноземних туристів та улюбленим місцем відпочинку городян. Щороку музей відвідує понад 50 тисяч мешканців та гостей міста.

З метою розширення спектру послуг та збільшення кількості відвідувачів, музей урізноманітнив форми культурно-освітніх масових заходів за рахунок проведення цікавих музейних занять з елементами гри, вікторини, майстер-класів та пізнавальних виїзних екскурсій до місць археологічних розкопок.

В фондах музею зберігається 122 646 експонатів. У колекцію музею входять близько 60 тисяч експонатів, що належать до державної частини Музейного фонду України, серед яких археологічні знахідки, матеріали, що висвітлюють історію міста, фотографії, експонати образотворчого і прикладного мистецтва. Зберігаються і унікальні фотографії з колекції криворізького інженера Є. Фукса, що зафіксували повний процес видобутку залізної руди, розпочатий у XIX столітті.

Криворізький музей культури єврейського народу та Голокосту «Музей Михайла Мармера» - створений у 2014 році на базі синагоги «Бейт Штерн Шульман» з метою формування в українському суспільстві атмосфери толерантності, міжнаціональної та міжрасової згоди, висвітлення культури та традицій єврейського народу, збереження пам'яті про минуле нашого регіону та подій Другої Світової війни.

У музеї можна переглянути цікаві та пізнавальні експозиції, які розкривають побут єврейського народу та події, які з ними відбувались у XV – XX століттях. Також, у музеї можна ознайомитися з експозиціями: «Кривий Ріг в роки Другої Світової війни», яка включає в себе речі та зброю тих часів. Експозиція «Полікультурне Криворіжжя» – представляє витвори мистецтва наших земляків. Наукові співробітники музею проводять освітянські заняття та семінари, інтерактивні лекції та заняття з історії Криворіжжя та Другої Світової війни і Голокосту, запроваджують нові методи проведення занять - воркшопи (груповий метод розвитку, його центральна ідея полягає в освоєнні якогось навичку, отриманні знання шляхом взаємодії зацікавлених в ньому людей) з міжнаціональної толерантності. За рік музей відвідують близько 6000 чоловік.

Комунальний заклад культури "Міський виставочний зал" КМР – справжній духовно-просвітницький центр для мешканців міста, який теж розташований у історичному центрі міста та організовує дозвілля мешканців міста. Тут виставляються роботи художників, як міста Кривого Рогу, України так і гостей нашої країни. Поряд з відомими іменами художників з'являються нові молоді імена. Зали для виставок художникам та майстрам надаються безкоштовно, що значно полегшує починаючим творчим особистостям сходження до мистецького Олімпу.

Заклад був заснований 29 липня 1996 року. Історія його заснування тісно пов'язана з існуванням у Кривому Розі міської організації Національної Спілки Художників.

Як справжній центр культурно-просвітницької роботи, який зацікавлений у розвитку нових послуг для мешканців міста, виставочний зал вдало впроваджує у життя проекти: «Поетична вітальня», «Творча вітальня», «Вечір старовинного романсу», «Великі імена», «Юні таланти», проводить творчі зустрічі з криворізькими поетами, письменниками, музикантами, редакторами історико- культурологічного журналу «Символ», презентує нові видання.

Працівники виставочного залу постійно працюють над вдосконаленням, не зупиняються в своїй роботі в пошуках нових проектів, нових імен, нових талантів, як серед молоді, так і досі маловідомих аматорів, джерело яких – щедра криворізька земля.

Комунальний заклад "Палац культури "Карачуни" КМР - єдиний палац культури у районі, який був заснований у 1958 році. Творчо-мистецька діяльність колективів художньої самодіяльності Палацу культури «Карачуни» має велике значення для розвитку художньої, громадської та естетичної культури Центрально-Міського району. Послугами палацу культури «Карачуни» більш за все користуються мешканці мікрорайону Всебратське-2, житлових масивів Карачуни, МОДР, Військове містечко-35. Палац забезпечує реалізацію державної політики з питань культури, створює умови для розвитку самодіяльного музичного, вокального, хореографічного, декоративно-прикладного мистецтва, різних видів народного мистецтва, самодіяльної народної творчості. У палаці культури плідно працюють 10 клубних формувань та 1 клуб за інтересами, з них 8 - для дітей і молоді та 4 - для дорослих. У колективах палацу займаються 311 учасників, з них 246 - діти та підлітки.

У палаці проводяться: ігрові програми для дітей, благодійні концерти для пільгової категорії населення, розважальні програми для молоді та для дорослих, творчі вечори, бесіди, лекції, конкурси, різноманітні заходи профілактичного спрямування проти наркоманії, алкоголізму та тютюнопаління, проти проявів насильства та запобігання розповсюдження захворювання на ВІЛ та СНІД.

Клуб Підприємства об'єднання громадян Криворізького учбово-виробничого підприємства УТОС – працює на території району багато років та є місцем проведення дозвілля для людей з вадами зору. У клубі створено сім клубних формувань, колективів народної творчості та любительських об'єднань, учасниками, яких є 41 чоловік. Для надання якісних послуг, керівники гуртків клубу постійно ведуть роботу над всебічним розвитком кожного учасника колективу, підвищенням виконавської майстерності, пошуком нового репертуару з урахуванням специфіки роботи з інвалідами по зору.

КЗ «Криворізький обласний фаховий музичний коледж» ДОР був заснований у 1961 році, за результатами навчально-виховної, просвітницької роботи займає почесне місце у культурному житті району, про що свідчить високий рівень підготовки спеціалістів та активна участь творчих колективів і солістів цього закладу в культурному житті міста і області. Музичний коледж є вищим навчальним закладом I рівня акредитації, який здійснює підготовку фахівців за 9-ма спеціалізіціями. Навчається у закладі 235 студентів, підготовку і навчання яких здійснюють 85 висококваліфікованих викладачів. Коледж випускає майбутніх викладачів музичних шкіл, артистів оркестрів, ансамблів, викладачів музики в загальноосвітніх школах, керівників колективів художньої самодіяльності.

Педагогічний та студентський колективи музичного коледжу проводять у районі, місті та регіоні різноманітну концертну та культурно – просвітницьку роботу, яка є невід'ємною частиною дозвілля та наданням послуг у цієї сфері для мешканців району, міста та всієї Дніпропетровщини в цілому. Протягом року проводиться близько 200 концертів, які відбуваються у концертних залах музичного коледжа, навчальних закладах, палацах культури, на підприємствах.

Для реалізації творчих здібностей підростаючого покоління у районі працює три позашкільні мистецькі заклади: КЗСМО "Музична школа №1" КМР, КЗСМО «Школа мистецтв № 2» КМР, КЗСМО «Художня школа № 3» КМР, які відіграють головну роль у виявленні обдарованих дітей та навчанні їх до рівня професіоналів, розвитку їх творчих здібностей. Школи мають у своєму складі 15 відділів, на яких навчається 1290 учнів, 153 з них – діти пільгових категорій, працюють 77 викладачів – кваліфікованих високопрофесійних фахівців. Гордістю шкіл є 21 дитячий творчий колектив, які представляють свої заклади на міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міських конкурсах та фестивалях.

Протягом року творчі колективи школи мистецтв та музичної школи проводять активну концертну діяльність у загальноосвітніх та дошкільних закладах району, на літній естраді у парку культури і відпочинку імені Федора Мершавцева.

Колективи, солісти-вокалісти шкіл є активними учасниками районних культурно-масових заходів. Учні художньої школи та відділень образотворчого мистецтва школи мистецтв та музичної школи гідно представляють свої роботи на конкурсах та художніх виставках різного рівня. Дитячі творчі роботи прикрашають святкові виставки, що проводяться у парку культури і відпочинку імені Федора Мершавцева та на Арт-майдані. Вони є невід'ємною частиною культурно-масових заходів району.

Комунальний заклад спеціалізованої мистецької освіти «Школа мистецтв № 2» КМР почав своє існування з 1936 року, як музична студія. Засновникам школи довелося подолати немало труднощів: відсутність належного приміщення, кваліфікованих викладачів, музичних інструментів, обладнання. Але все це не злякало першого директора школи Попелик Міліцію Петрівну, яка разом з викладачами-ентузіастами проявили великі організаторські здібності і почали перший навчальний рік. Серед випускників школи немало видатних музикантів, лауреатів конкурсів, керівників закладів культури. Сьогодні у школі мистецтв проходять концерти, фестивалі, конкурси та навчаються переможці міських, обласних, всеукраїнських конкурсів та фестивалів «Юний віртуоз», «Квітневі зірки», «Дніпровські зорі», «Музичний калейдоскоп», «Джаз і юність».

Напрямок роботи: навчання та виховання учнів, активна пропаганда музичного, образотворчого та хореографічного мистецтва.

Комунальний заклад спеціалізованої мистецької освіти «Музична школа № 1» КМР заснована у квітні 1936 року і стала першою, яка приймала і вирішувала питання естетичного виховання підростаючого покоління Криворіжжя. Саме вона пізніше породила цілу систему музичних закладів: 13 музичних шкіл, 2 школи мистецтв і музичний коледж. Відділення з поглибленим вивченням фахових дисциплін є складовою частиною колективу музичної школи № 1, де навчаються найбільш обдаровані діти міста, серед яких чимало переможців та лауреатів обласних, державних та міжнародних конкурсів. Учні відділення підтверджують славу Криворіжжя в Парижі, Відні та інших європейських столицях.

Напрямок роботи: естетичне виховання, формування музичної культури, володіння музичними інструментами, розвиток творчих здібностей дитини.

Комунальний заклад спеціалізованої мистецької освіти «Художня школа № 3» КМР заснований у 1990 році рішенням виконкому Криворізької міської ради від 22.08.1990 № 215, займається естетичним вихованням дітей та юнацтва, створює умови для духовного та інтелектуального розвитку учнів, їх творчих здібностей, талантів та обдарувань. Основна мета – самовизначення обдарованих дітей та їх творча самореалізація. Учні школи є постійними учасниками фестивалів і конкурсів.

Напрямок роботи: естетичне виховання дітей та юнацтва, навчання різними видами образотворчого мистецтва, створення умов для духовного і інтелектуального розвитку особистості, задоволення потреб підростаючого покоління у професійному самовизначенні і творчій самореалізації. Заклади культури району покликані зосереджувати навколо себе людей, що здатні любити, розуміти і яскраво втілювати в життя велике мистецтво.

Обслуговування населення району книгами і інформацією здійснюють **4 дорослі та 2 дитячі бібліотеки**, які свою діяльність спрямовують на пошук нових підходів для задоволення інформаційних запитів користувачів, способів формування і розповсюдження інформаційних ресурсів, традиційних і інноваційних форм обслуговування.

Структурні підрозділи КЗК «Міська бібліотека для дорослих» КМР, розташовані у Центрально-Міському районі, активно працюють у напрямку створення та реалізації бібліотечних проєктів, які отримали високу оцінку серед представників органів влади, громади та, звісно, користувачів: «Бібліотека без кордонів», «Бібліотека на винос», «Історичні походеньки», «Відкрита бібліотека», «Літній читальний зал «Нескучное лето» у парку імені Федора Мершавцева.

Для читачів всіх категорій надаються наступні бібліотечні послуги: інформаційне забезпечення користувачів;

– довідково-бібліографічне обслуговування;

– обслуговування користувачів по внутрішньо-системному абонементу (можливість отримати книгу з іншої бібліотеки закладу) та міжбібліотечному абонементу (можливість отримати книгу з будь якої бібліотеки України).

Структурні підрозділи КЗК «Міська бібліотека для дорослих» КМР:

Відділ обслуговування Центральної бібліотеки КЗК «Міська бібліотека для дорослих» КМР

Бібліотека-філіал № 5

Бібліотека-філіал № 16

Бібліотека-філіал № 17

Центральна бібліотека КЗК «Міська дитяча бібліотека» КМР

Бібліотека-філіал № 8

Криворізький невідокремлений структурний підрозділ ПрАТ «Мультиплекс Холдинг»;

Криворізький відокремлений структурний підрозділ “М-КІНО”

– заклад культурного дозвілля, сучасне технічне обладнання якого цілком відповідає потребам сьогодення. У кінотеатрі, у чотирьох залах, демонструється велика кількість художніх та мультиплікаційних фільмів для глядачів усіх вікових категорій. За рік кінотеатр відвідують близько 250000 глядачів.

Кореспондентський пункт м. Кривий Ріг філії ПАТ “НСТУ” «Дніпропетровська регіональна дирекція» – оперативно і об’єктивно висвітлює головні події з життя району, міста й регіону. Молодий, творчий колектив не залишає поза своєю увагою жодного питання, яке турбує мешканців міста. Щороку підприємство нарощує обсяги програм власного виробництва, впроваджуючи новітні цифрові технології. Спектр телепрограм Криворізького телебачення надзвичайно широкий – від щоденних інформаційних випусків, оперативних актуальних репортажів до різнопланових, розрахованих на широке коло глядачів, авторських, суспільно-художніх, дитячих та публіцистичних програм. Пріоритетними наразі є теми соціального спрямування: проблеми малозахисених верств населення, підтримка людей з особливими потребами, євроінтеграція, екологія та захист прав дітей та молоді.

Радіомовлення телерадіокомпанії – це 340 годин на рік, практично 100% програм власного виробництва. Радіо «Криворіжжя» в ефірі тричі на день у будні й двічі у вихідні дні, що складає 7 годин 45 хвилин тижневого мовлення це – кілька випусків новин на день, інформаційні, суспільно-політичні програми, цикл культурно-мистецьких передач та діалоги у прямому ефірі. Загалом – 39 програм. Проводиться велика робота з інформаційного супроводження культурної діяльності, що проводиться на території Центрально-Міського району, це сприяє залученню уваги широкої громадськості до життєдіяльності галузі культури району.

